

זקנים בצל המלחמה

אופקים

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם דוידוביץ', גלעד הדס

רקע - הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? האם המצב החמיר? האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית מתמיד | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, מצב חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים תומכי קבלת החלטות | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

2. פעימה שנייה:
קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם, בת ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע, אופקים, קריית מלאכי, אשקלון
(150–250 זקנים בכל יישוב)
הנתונים נאספו בחודשים מאי–ספטמבר 2024

1. פעימה ראשונה:
אשדוד, תל אביב, נתניה
(כ-250 זקנים בכל יישוב)
הנתונים נאספו בחודשים
דצמבר 2023–פברואר 2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מדדי
"עלי"

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יום-יומי

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מדדים
מנבאים

ניהול בריאות

ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

מוכנות כלכלית

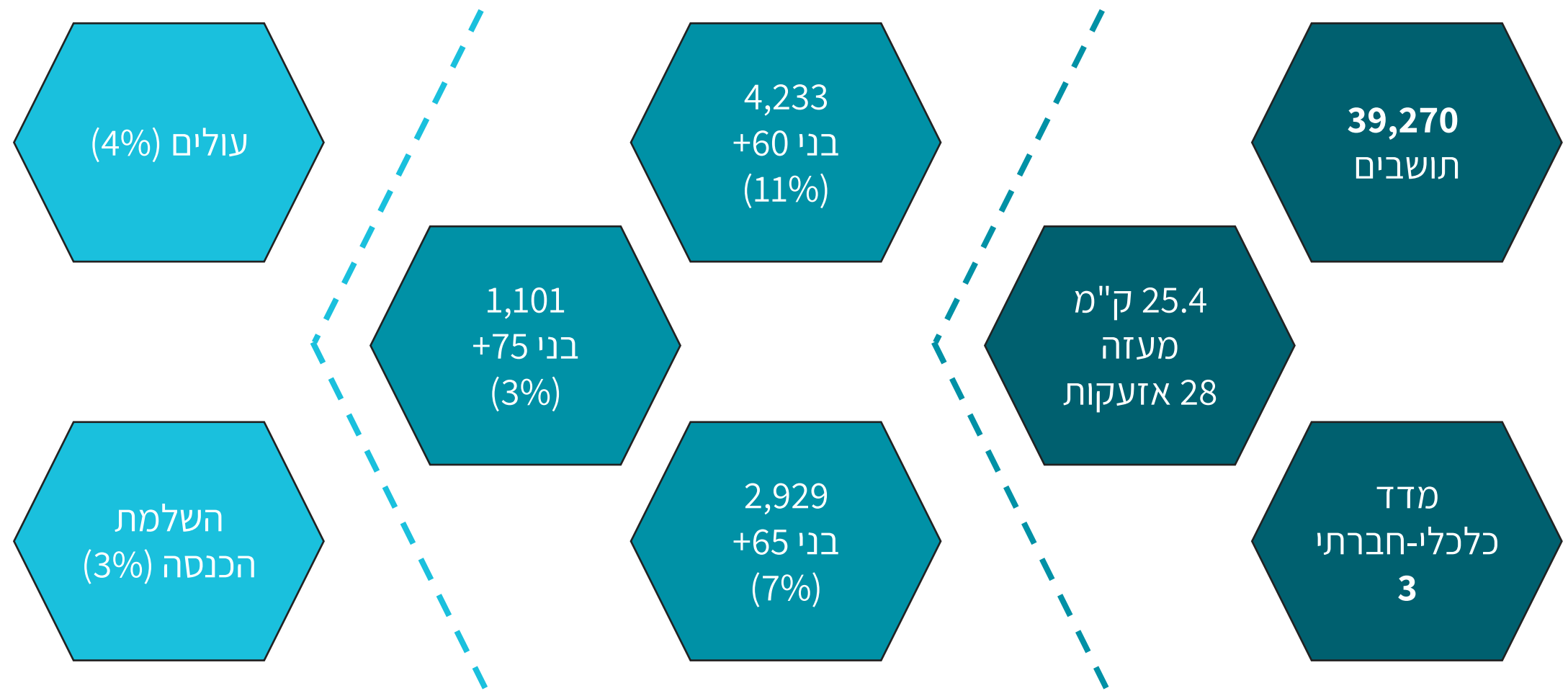
תעסוקה

אוריינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיטליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע – כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

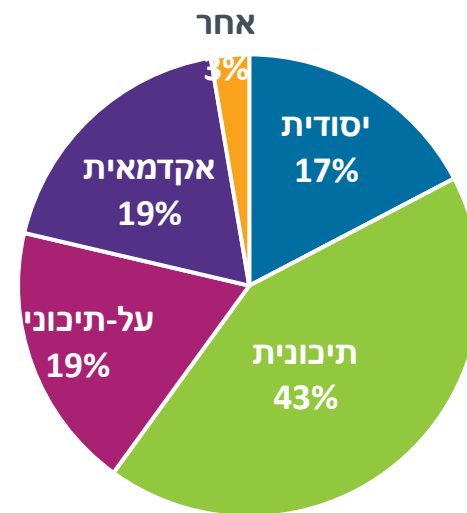
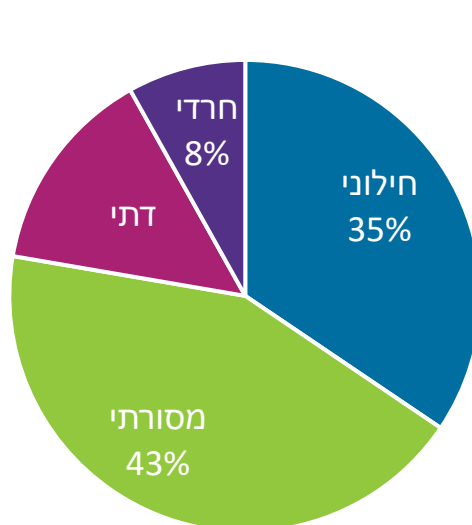
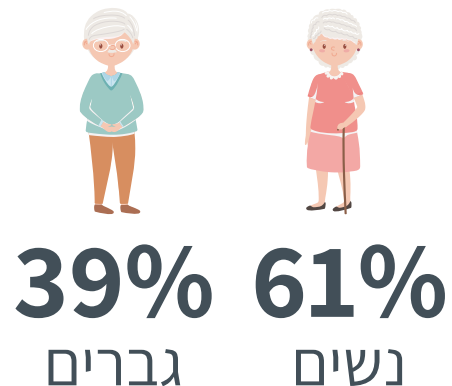

רקע: אופקים – דמוגרפיה

מקורות: בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי (2023), אתר הביטוח לאומי (סטטיסטיקה לפי ישובים)

רקע: מאפייני משיבים $N=150$ (באחוזים)

נפגעים בעקבות המלחמה (באחוזים)

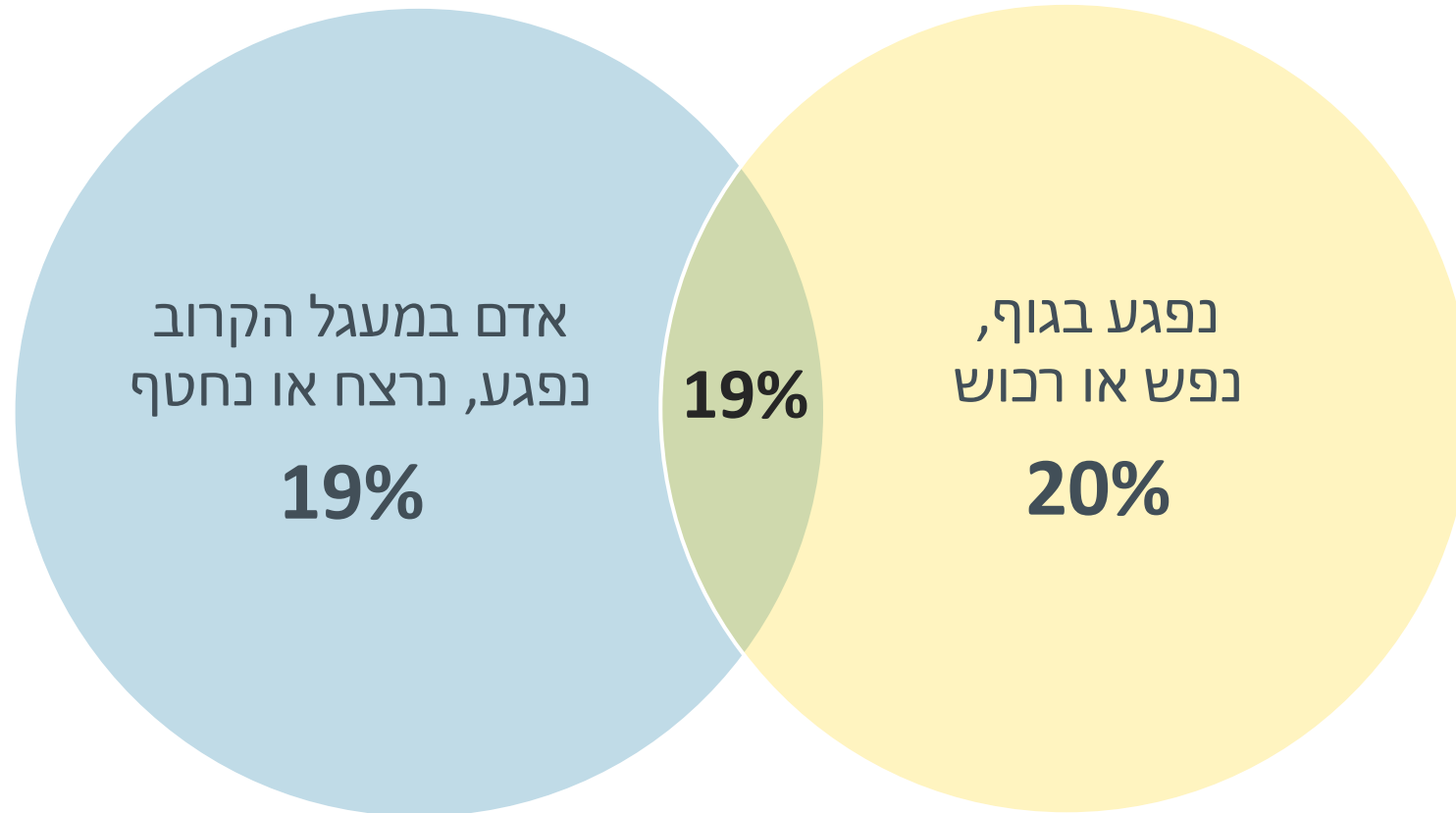
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

38%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

39%

58% נפגעים בעקבות המלחמה

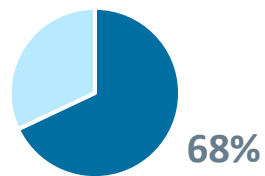
מצב בריאות סובייקטיבי

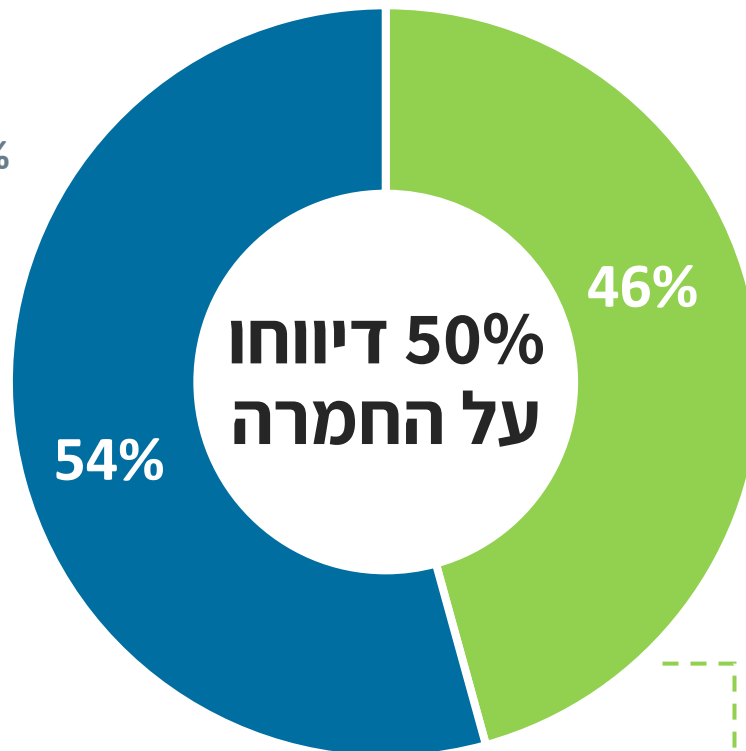
יותר בני 75+ דיווחו על מצב בריאות לא טוב: 74% לעומת 47% מבני 60-74; יותר זקנים שבריאותם לא טובה חוו החמרה עקב מלחמה

החמרה במצב הבריאות

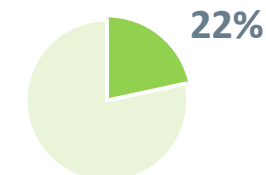

בריאות לא טובה

בריאות טובה

החמרה במצב הבריאות

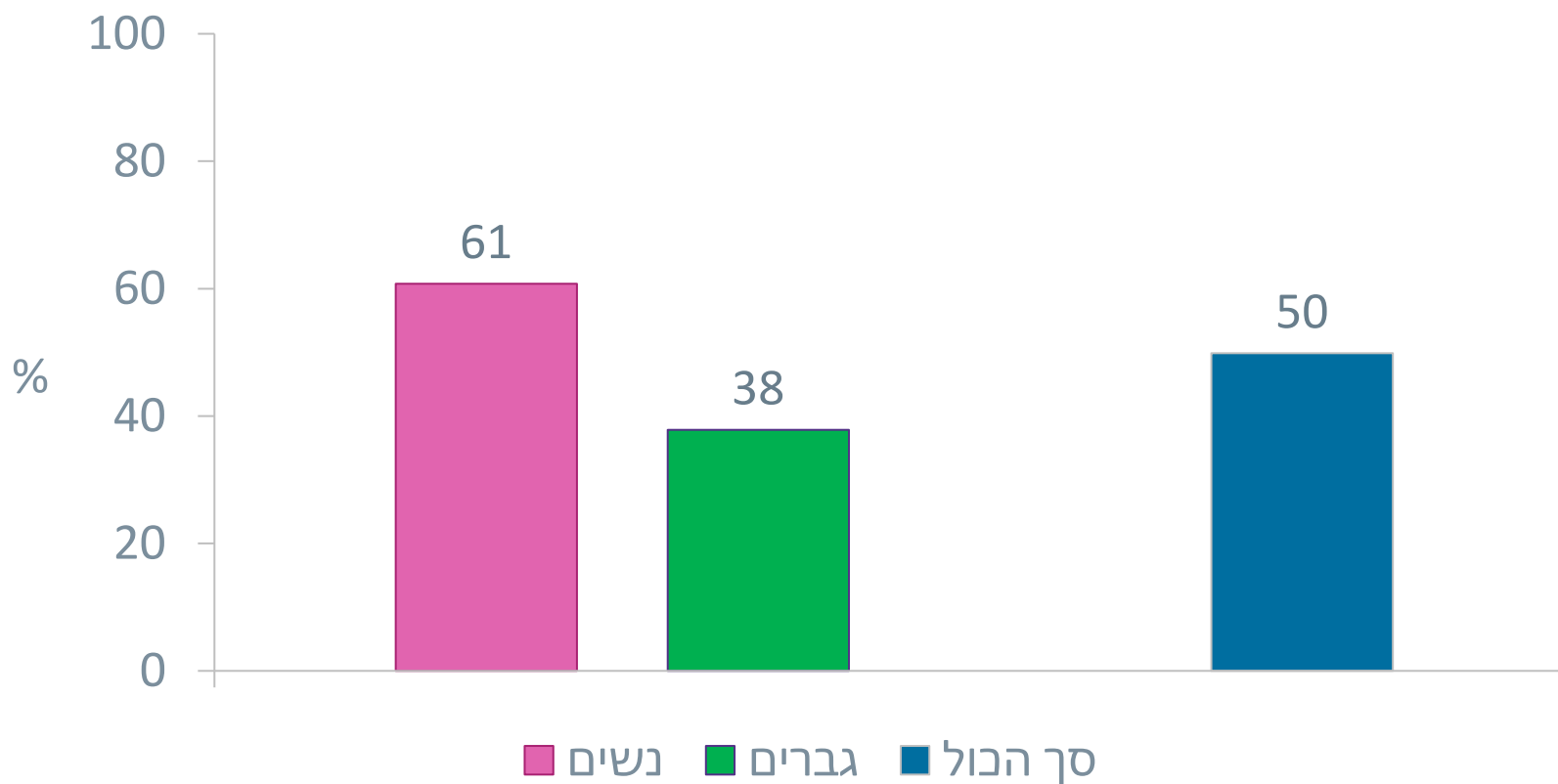

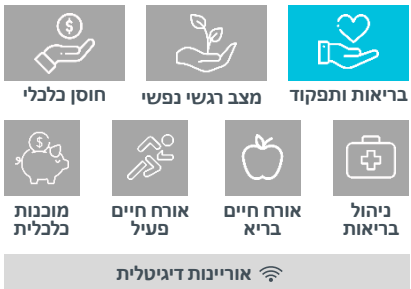
^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

החמרה במצב בריאות (באחוזים)

יותר נשים מגברים חוו החמרה במצב הבריאות מאז המלחמה

קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)

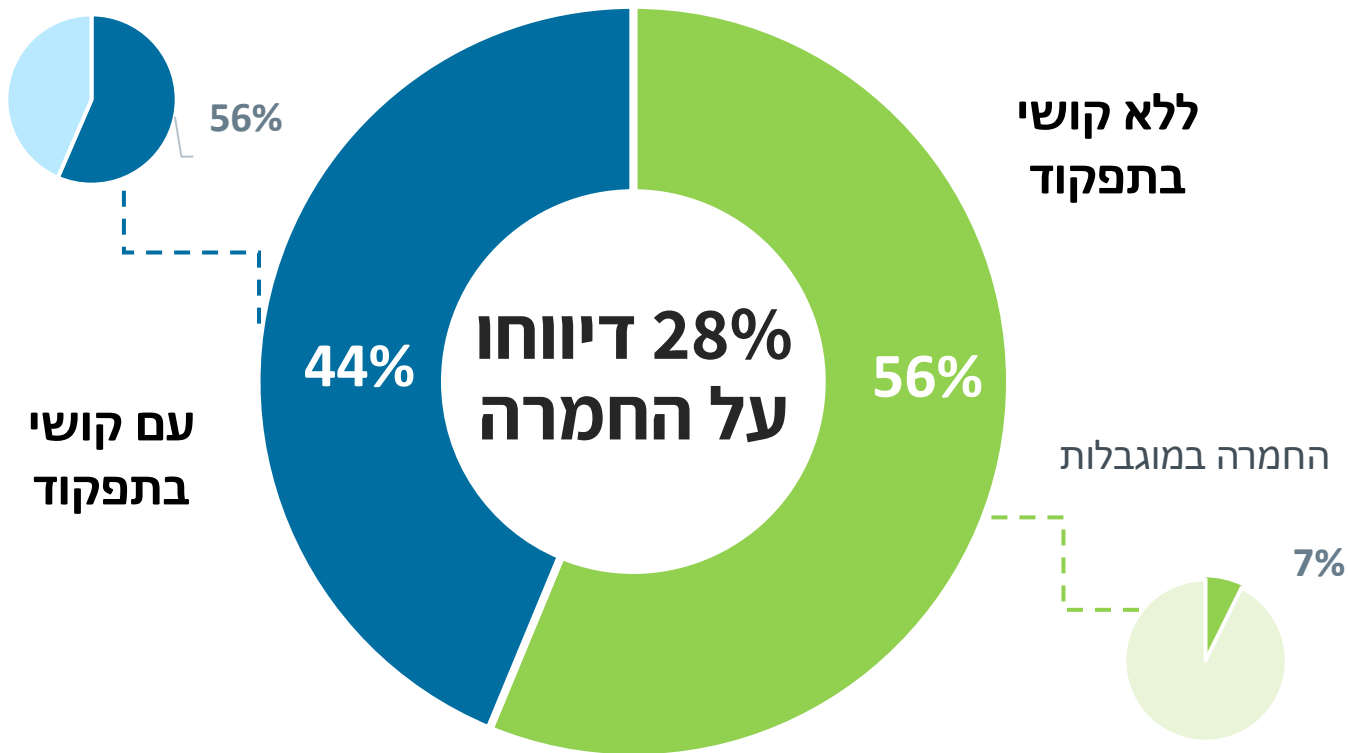
יותר נשים מגברים דיווחו על מוגבלות: 56% לעומת 31%
 יותר בני 75+ מבני 60-74 דיווחו על מוגבלות: 69% לעומת 35%
 מוגבלים חוו יותר החמרה במצבם

החמרה במוגבלות

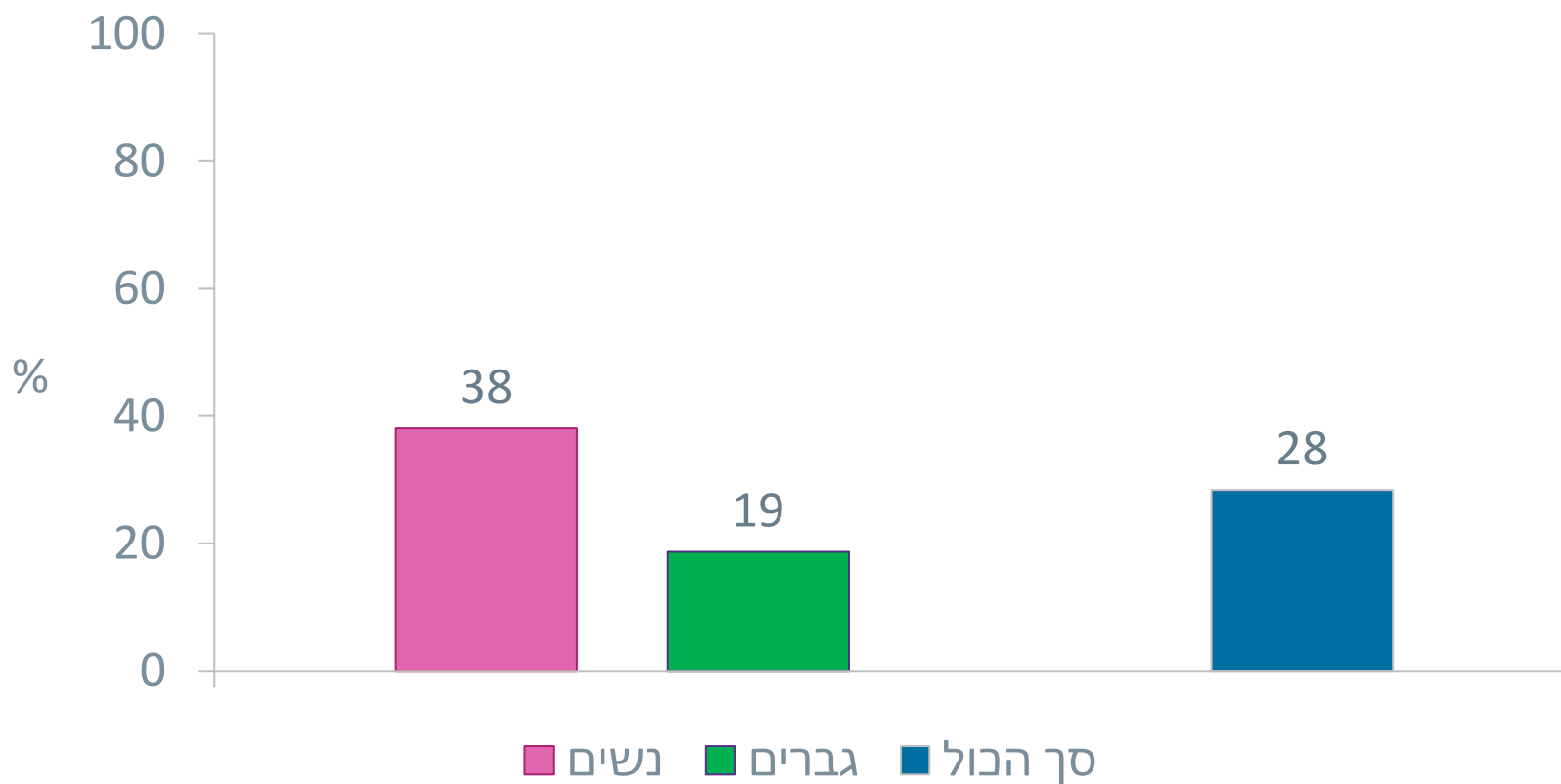
^ סקר השייכות של זקני ישראל שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה ומכון ERI בקרב בני 65+ בישראל

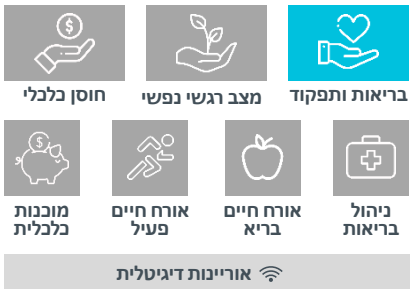

החמרה במוגבלות (באחוזים)

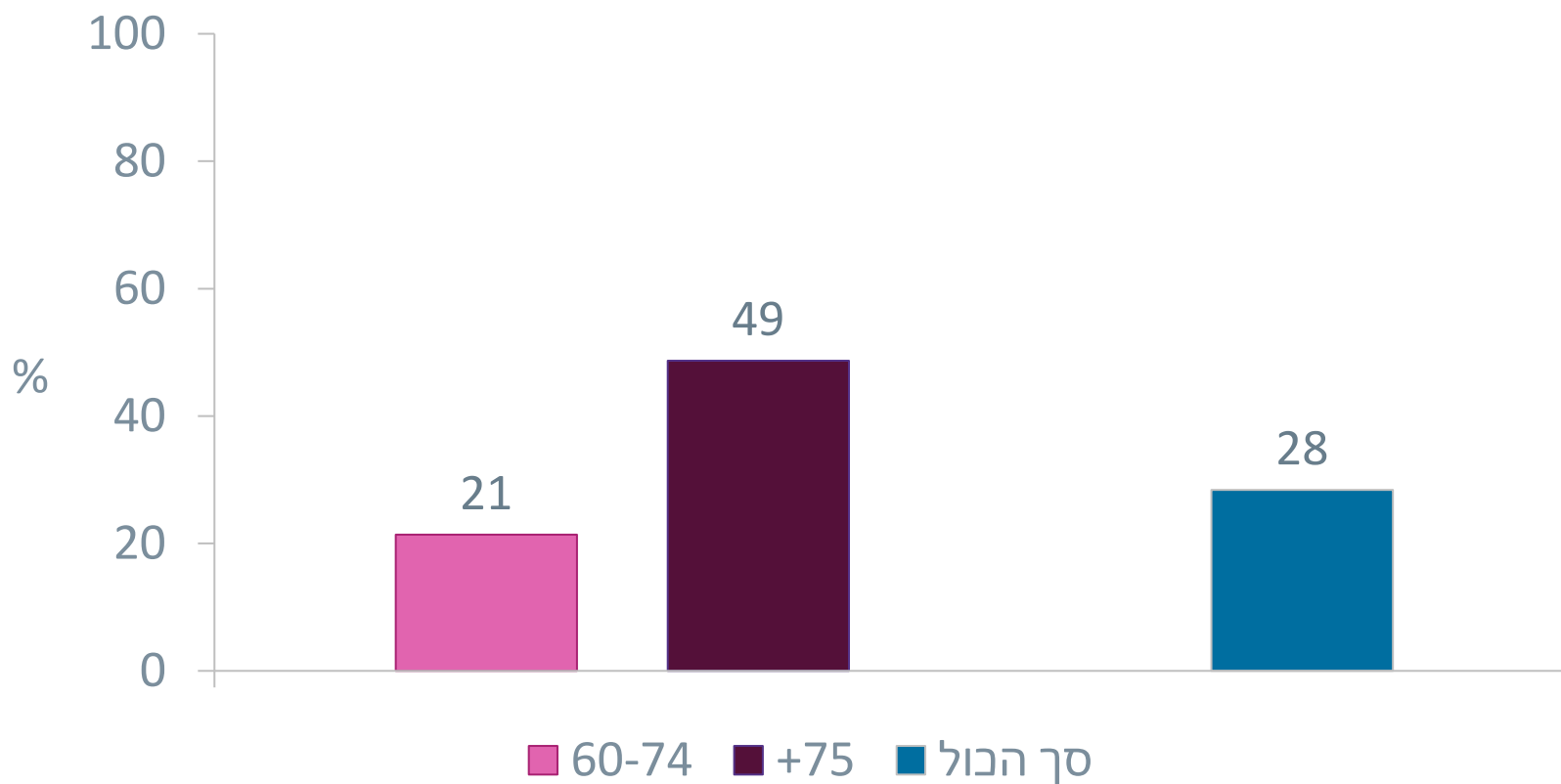
נשים חוו יותר החמרה במצב המוגבלות מגברים מאז המלחמה

החמרה במוגבלות (באחוזים)

יותר בני 75+ מבני 60-74 חוו החמרה במצב המוגבלות מאז המלחמה

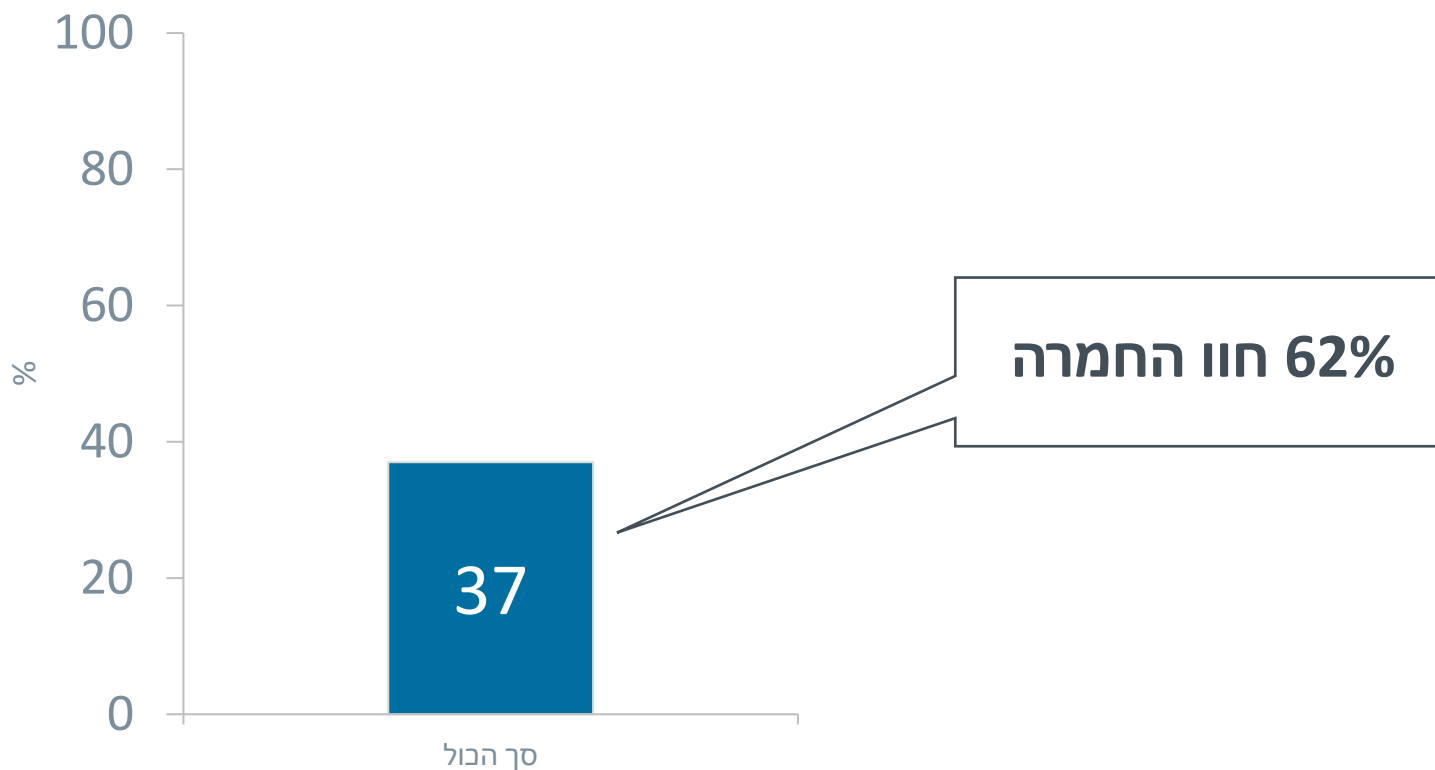

היעזרות במטפלת (באחוזים)

37% מבני +60 דיווחו על מוגבלות והיעזרות במטפלת

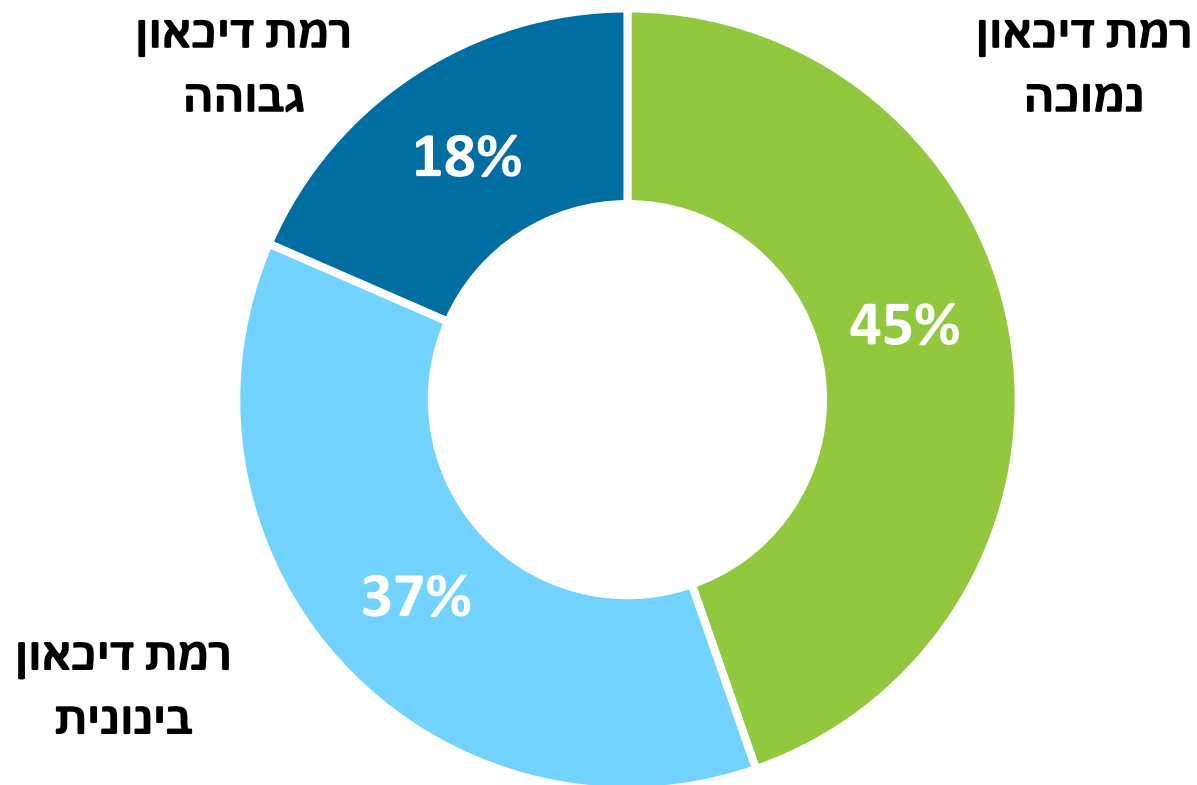
מוגבלים ונעזרים במטפלת

PHQ2 – דיכאון (באחוזים)

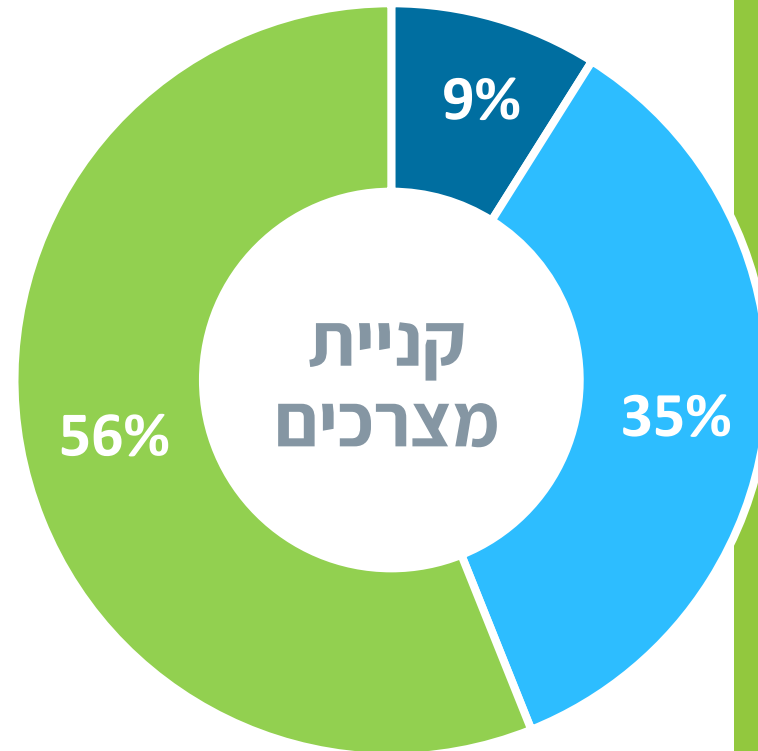
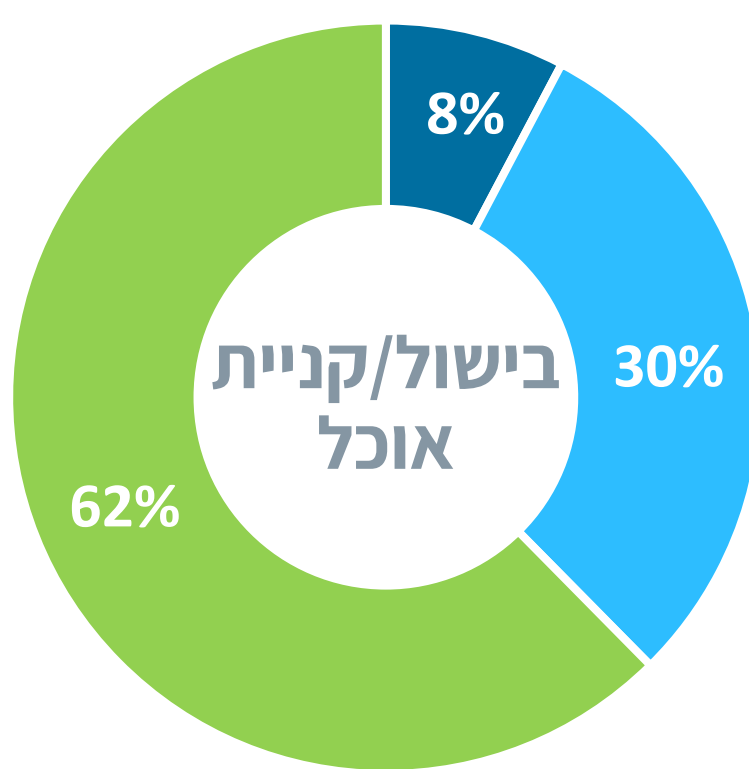
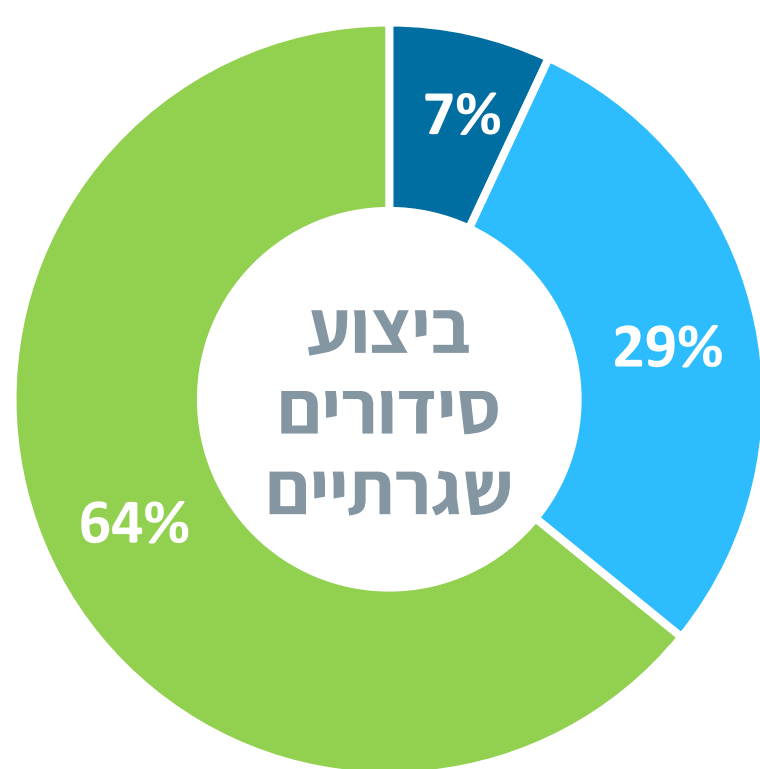
בממוצע, רמת הדיכאון של נשים ושל בני 75+ גבוהה יותר מרמת הדיכאון של גברים ושל בני 60-74

קיום פעולות שגרה (באחוזים)

יותר בני 75+ נעזרים באחרים בבישול ובביצוע סידורים שגרתיים לעומת בני 60-74

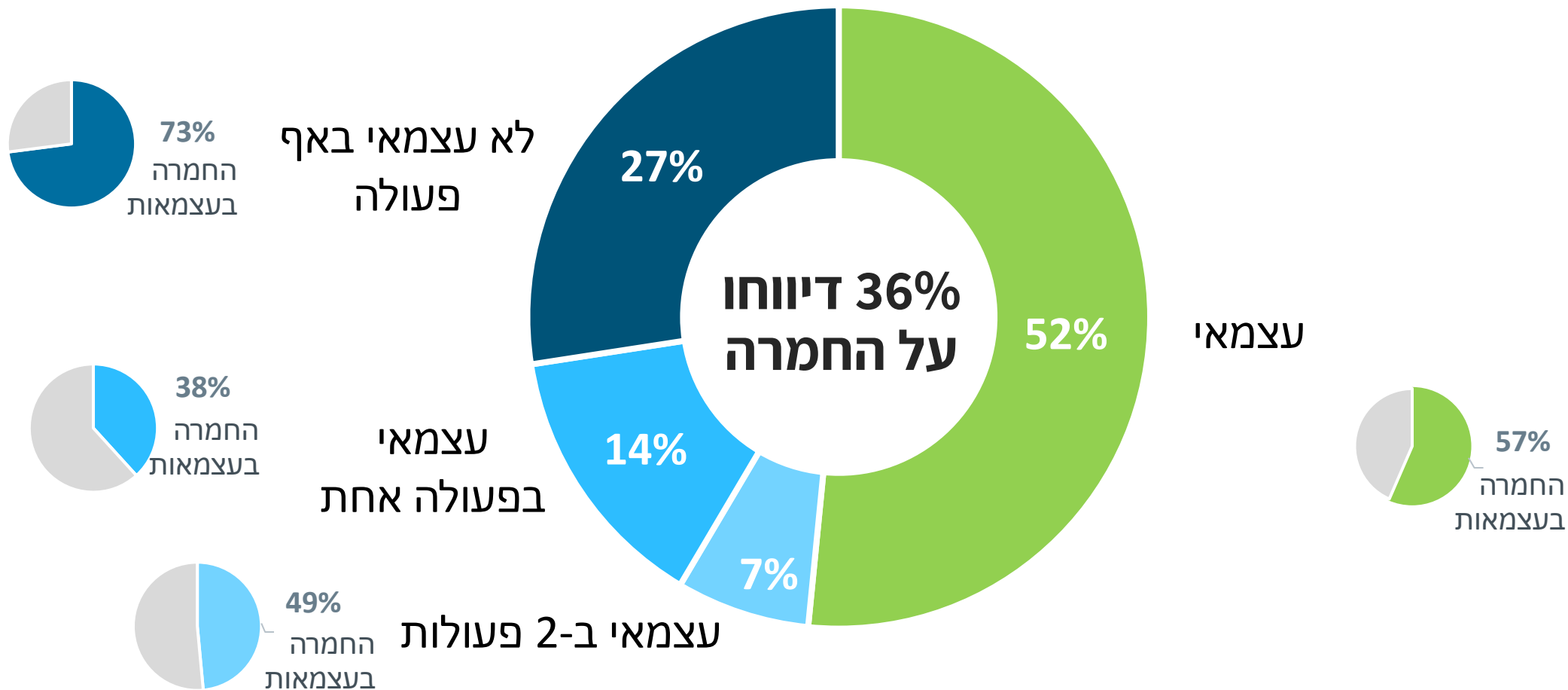

■ עצמאי
 ■ מקבל עזרה
 ■ מתקשה

עצמאות בפעולות שגרה (באחוזים)

יותר בני 75+ לא עצמאים באף פעולה: 51% לעומת 19% מבני 60-74

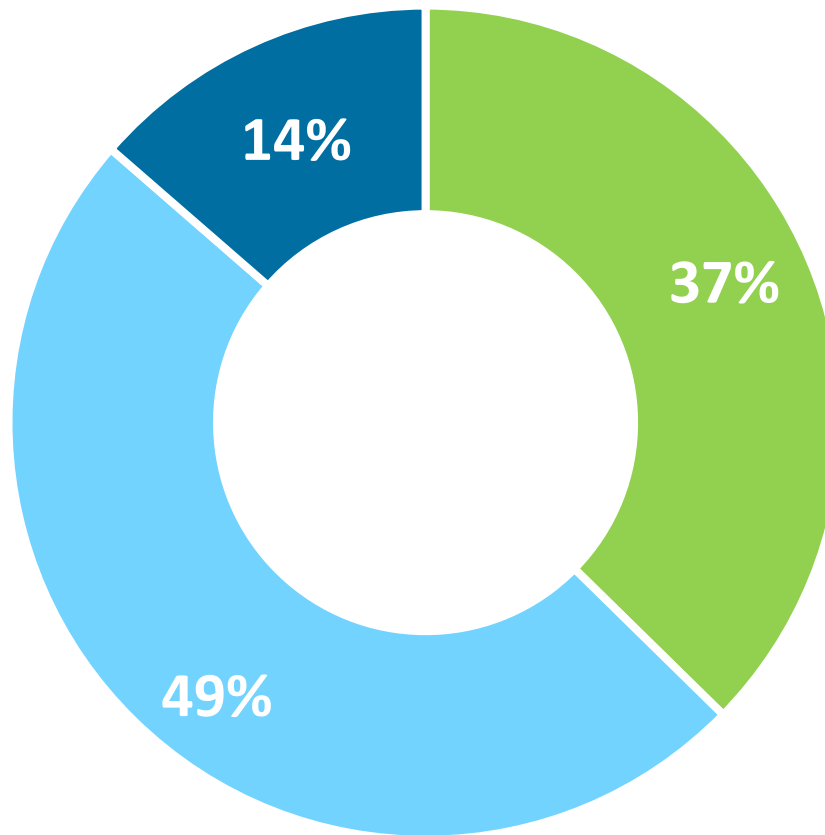

חוסן אישי (באחוזים)

בממוצע לנשים ולבני 75+ חוסן נמוך יותר מלגברים ובני 60-74

רמת חוסן נמוכה

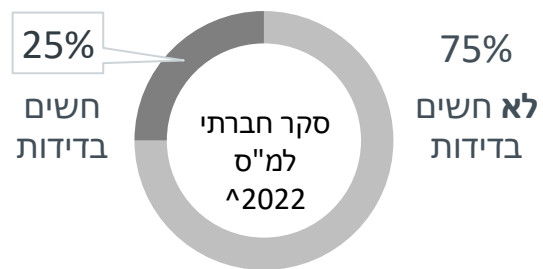
רמת חוסן גבוהה

רמת חוסן בינונית

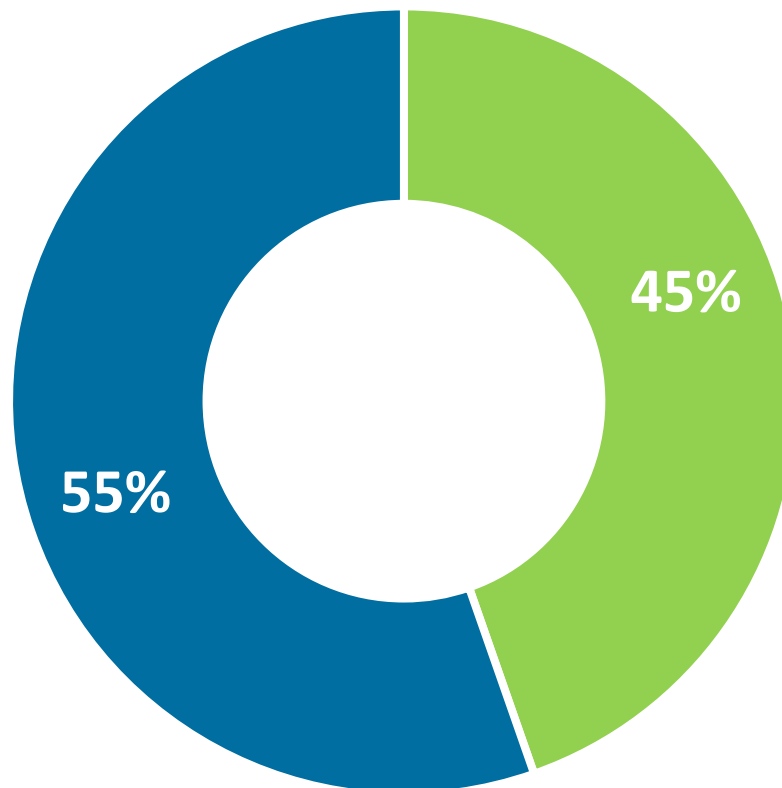
תחושת בדידות (באחוזים)

יותר נשים חשות בדידות: 65% לעומת 46% גברים

אנתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

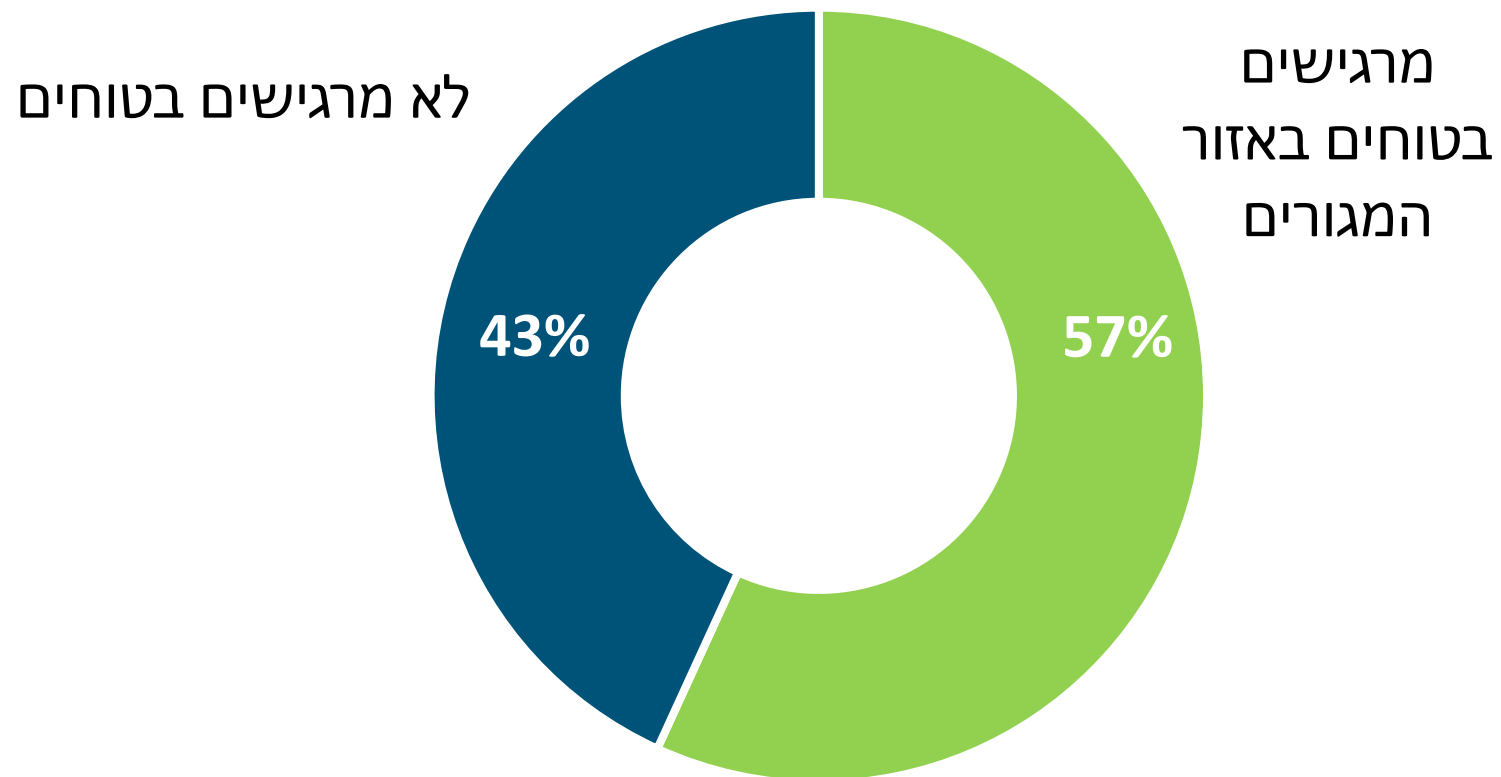
חשים בדידות לפעמים או לעיתים קרובות

לא חשים בדידות או חשים בדידות לעיתים רחוקות

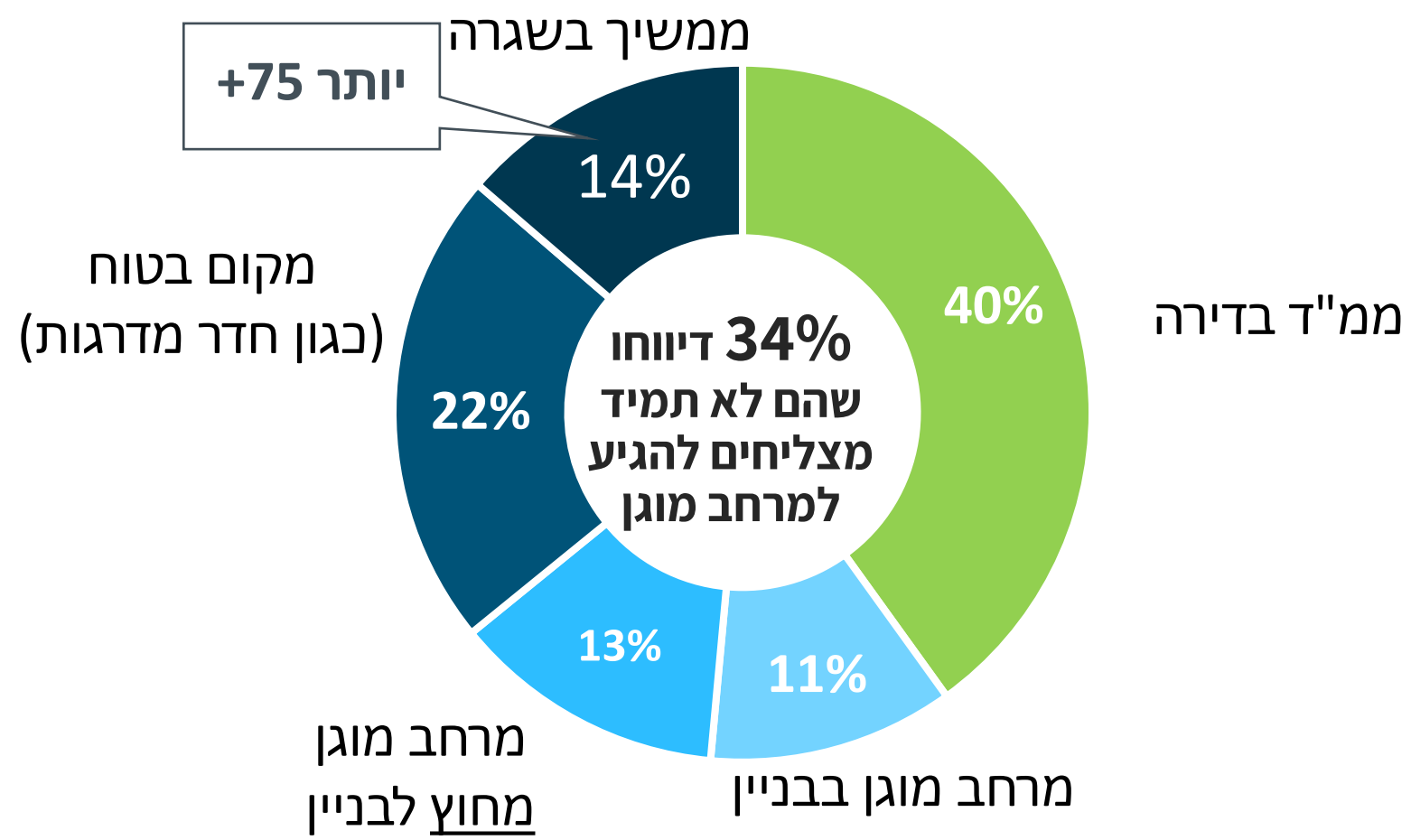
תחושת ביטחון (באחוזים)

תחושת ביטחון בעת האזעקות (באחוזים)

יותר עולים לא מספיקים להגיע למרחב מוגן: 65% לעומת 26% ותיקים

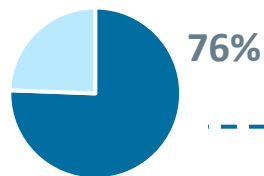

מצב כלכלי (באחוזים)

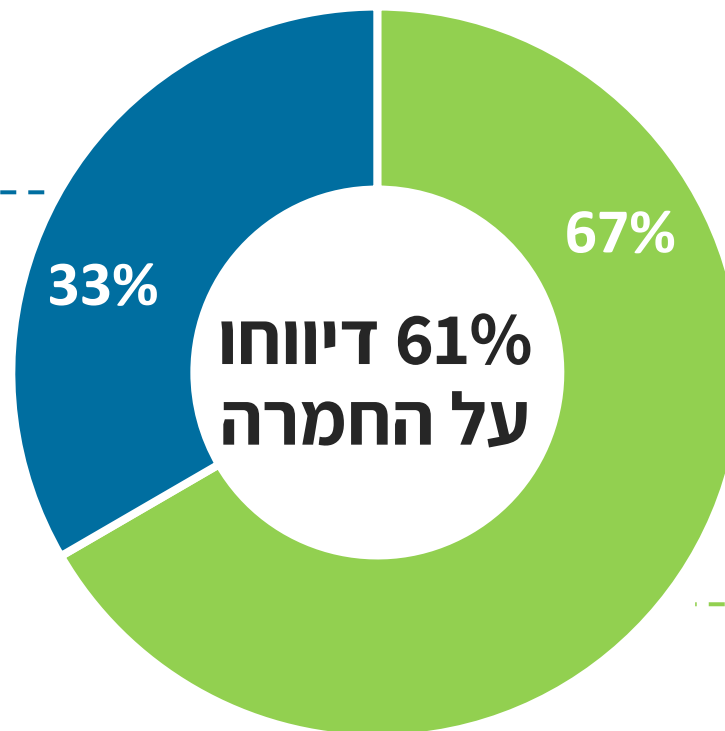
יותר בני 60-74 מבני 75+ חוו החמרה במצב הכלכלי:
 68% לעומת 41% יותר זקנים שלא מצליחים לעמוד בהוצאות חוו החמרה

החמרה במצב הכלכלי

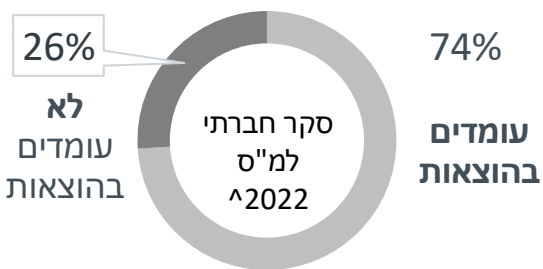
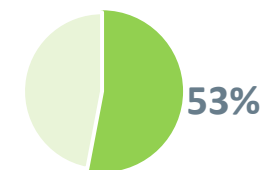

לא מצליחים לעמוד בהוצאות

מצליחים לעמוד בהוצאות

החמרה במצב הכלכלי

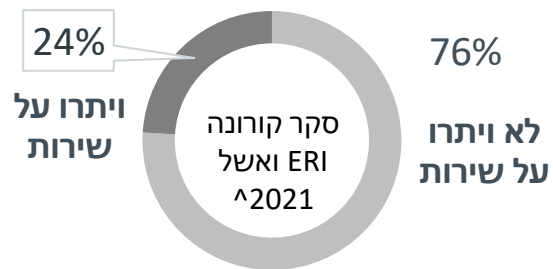

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

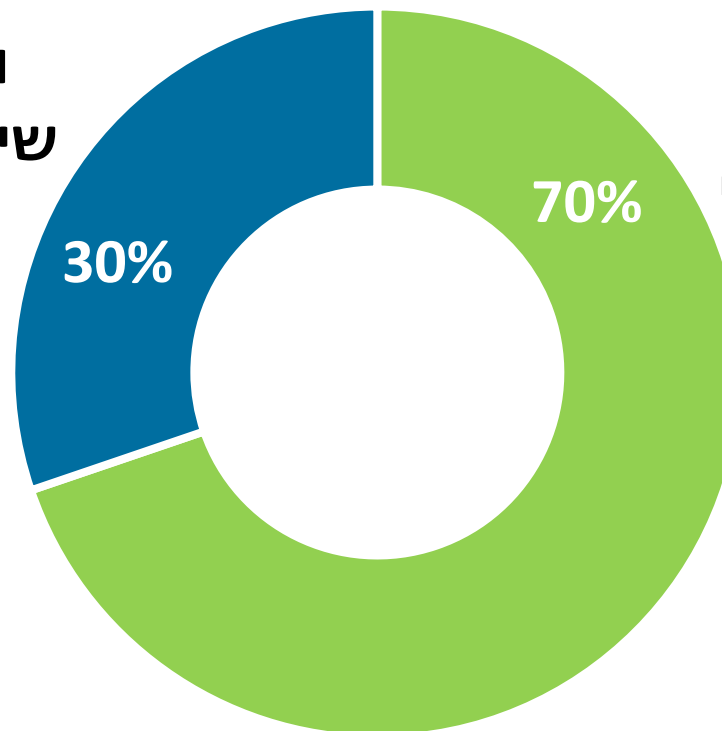
ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

כשליש מכלל הזקנים ויתרו על שירות רפואי מאז המלחמה

^הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני +65 בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020–2021)

ויתרו על שירות רפואי

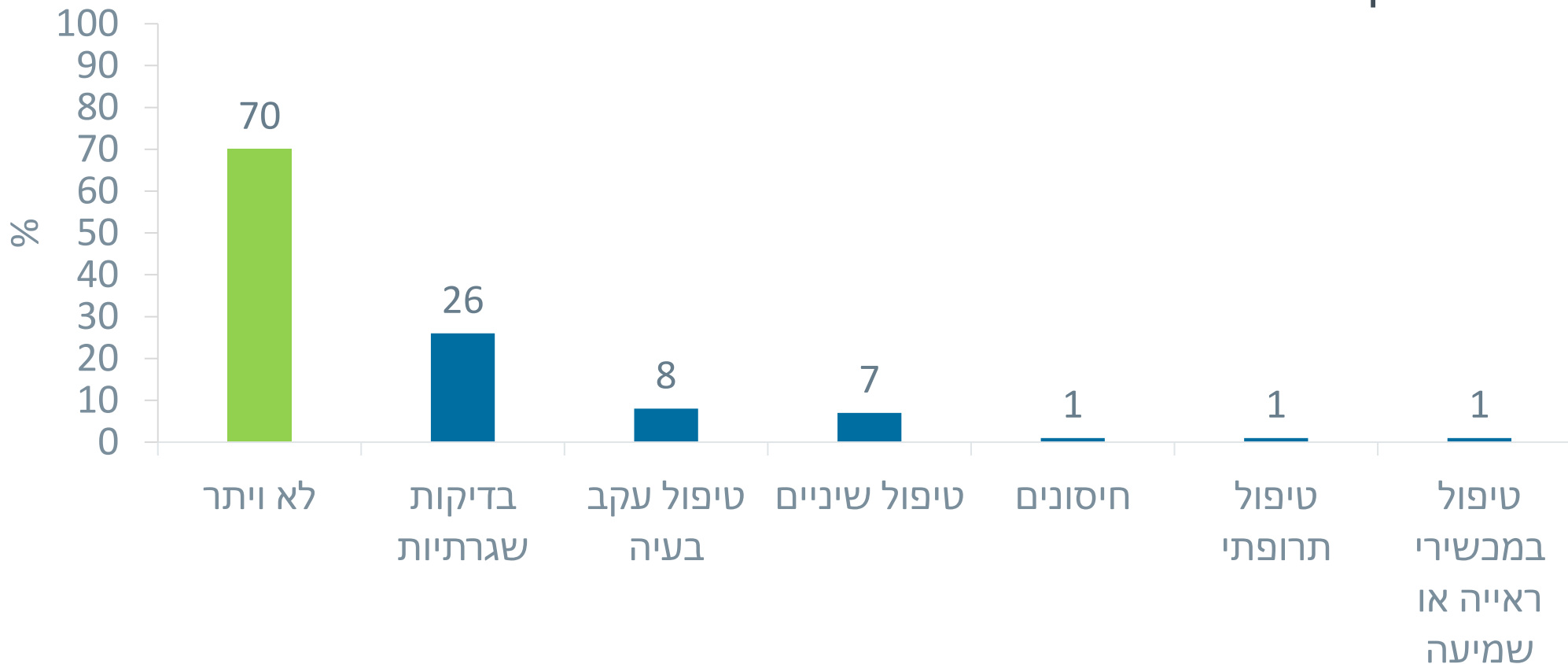
לא ויתרו על שירות רפואי

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

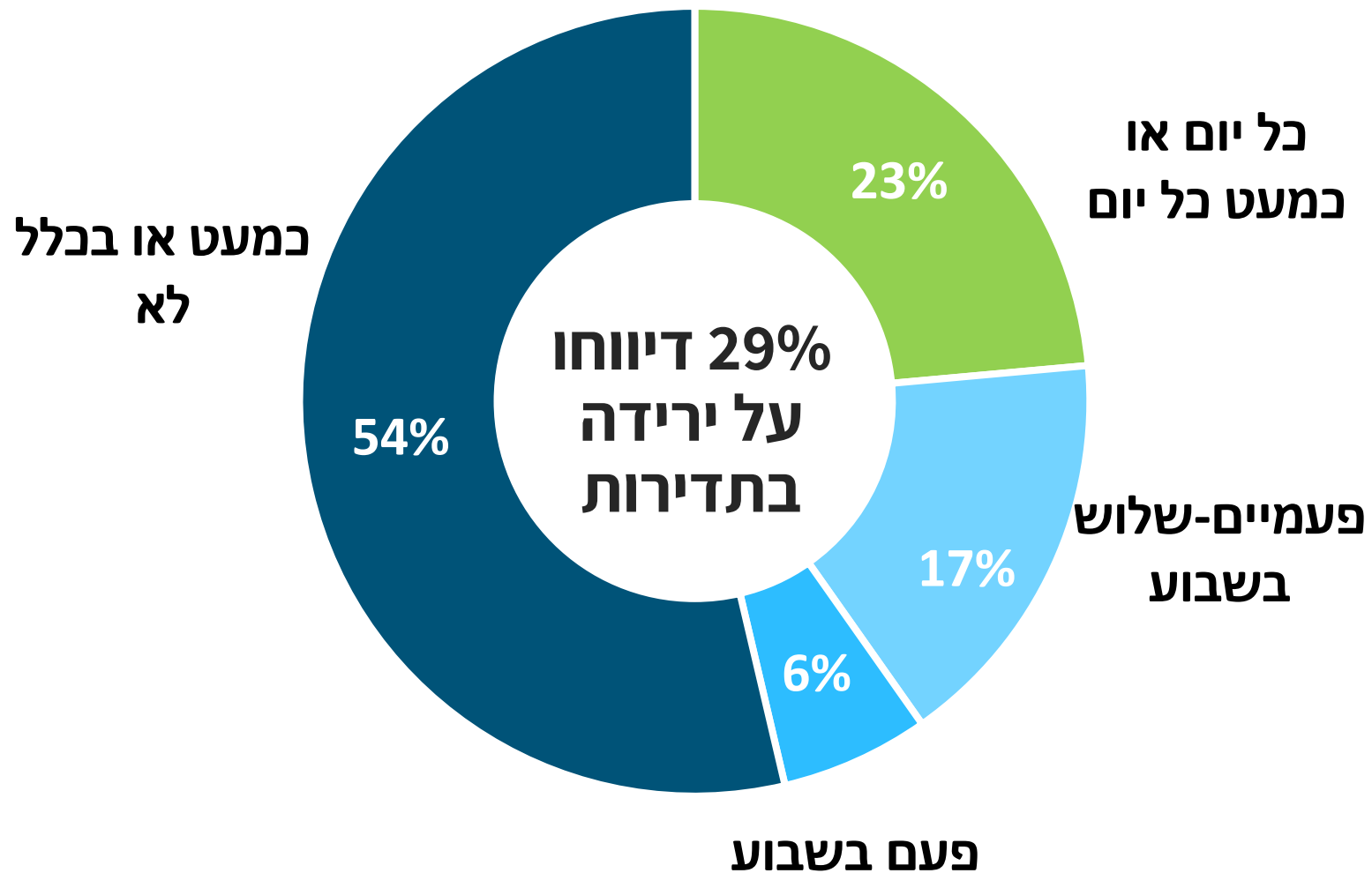

הסיבה הנפוצה ביותר לויתור על שירותים רפואיים היא חשש לצאת מן הבית

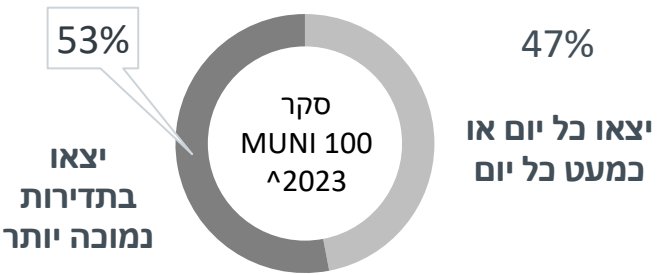
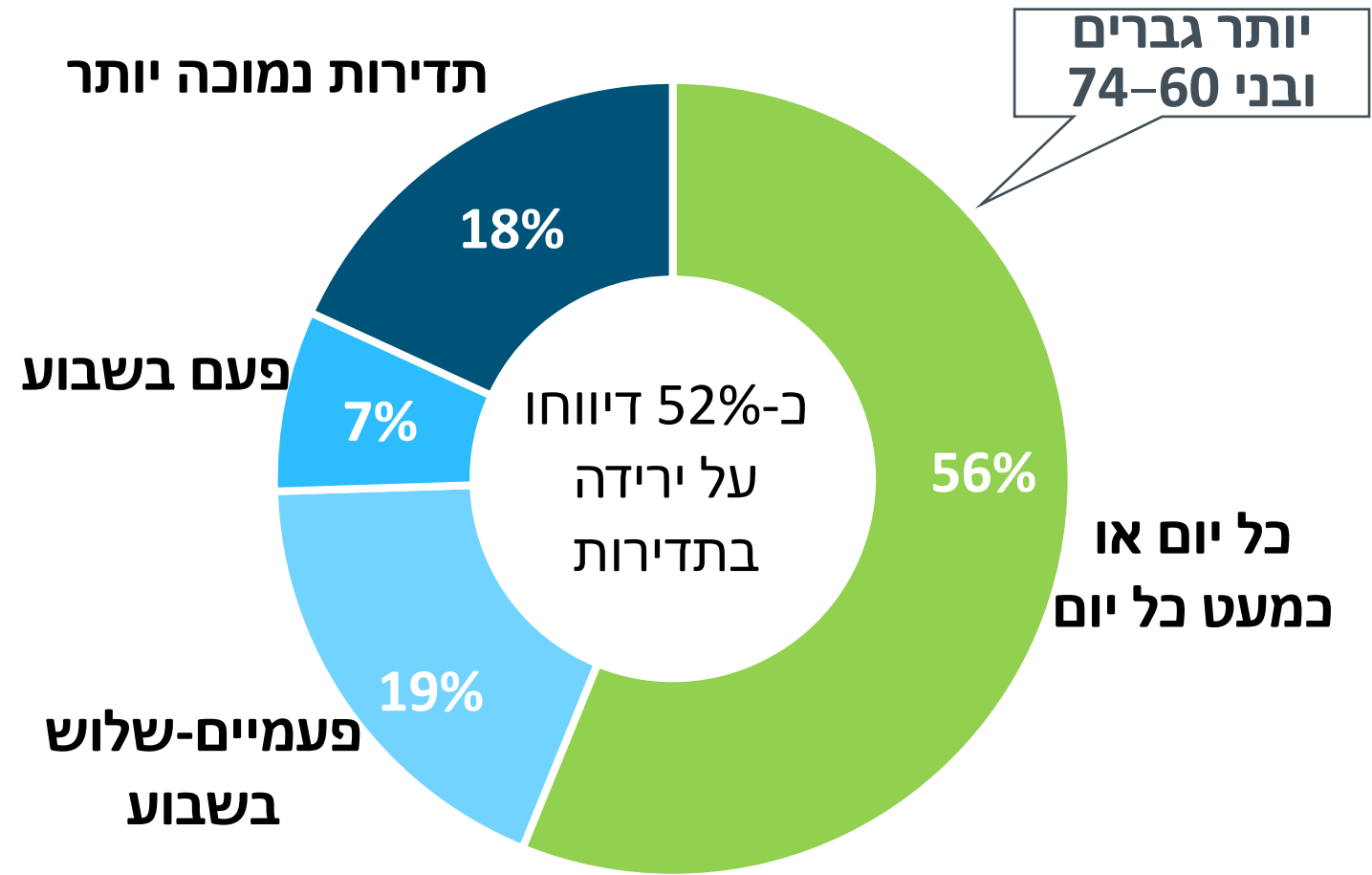
פעילות גופנית (באחוזים)

יציאה מן הבית (באחוזים)

 חוסן כלכלי	 מצב רגשי נפשי	 בריאות ותפקוד	
 מוכנות כלכלית	 אורח חיים פעיל	 אורח חיים בריא	 ניהול בריאות
אורינות דיגיטלית 			

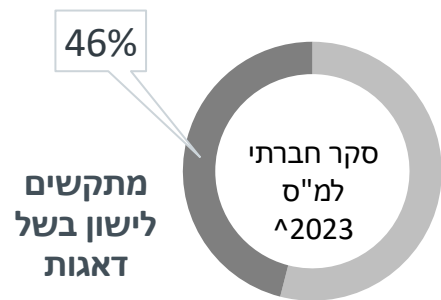
אנתוני סקר MUNI100 כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

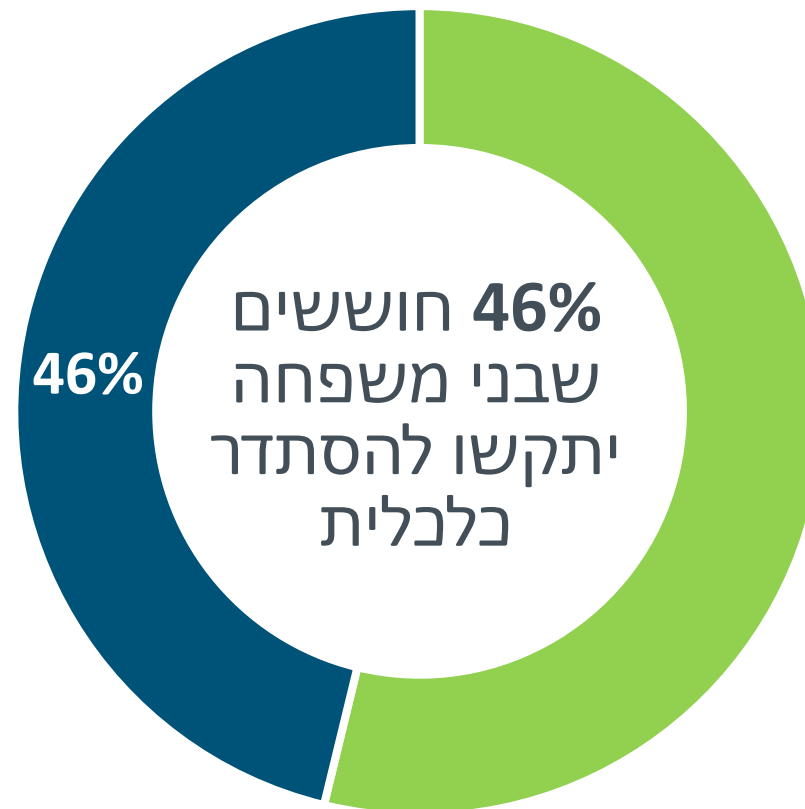
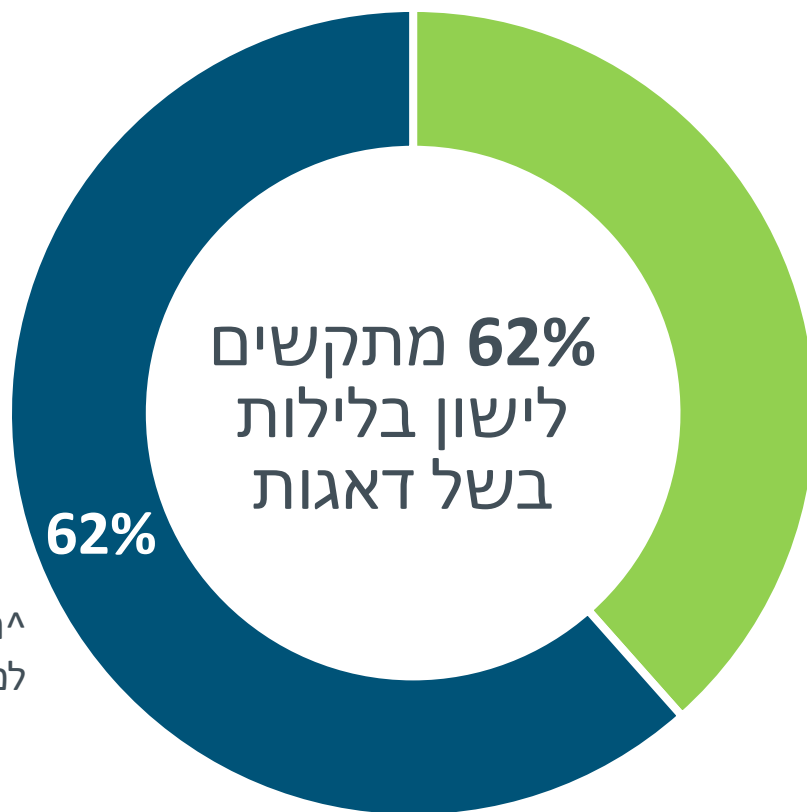
תחושות לחץ (באחוזים)

יותר נשים מתקשות לישון בשל דאגות יותר בני 60-74 מבני 75+ חוששים שבני משפחה יתקשו להסתדר כלכלית

נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

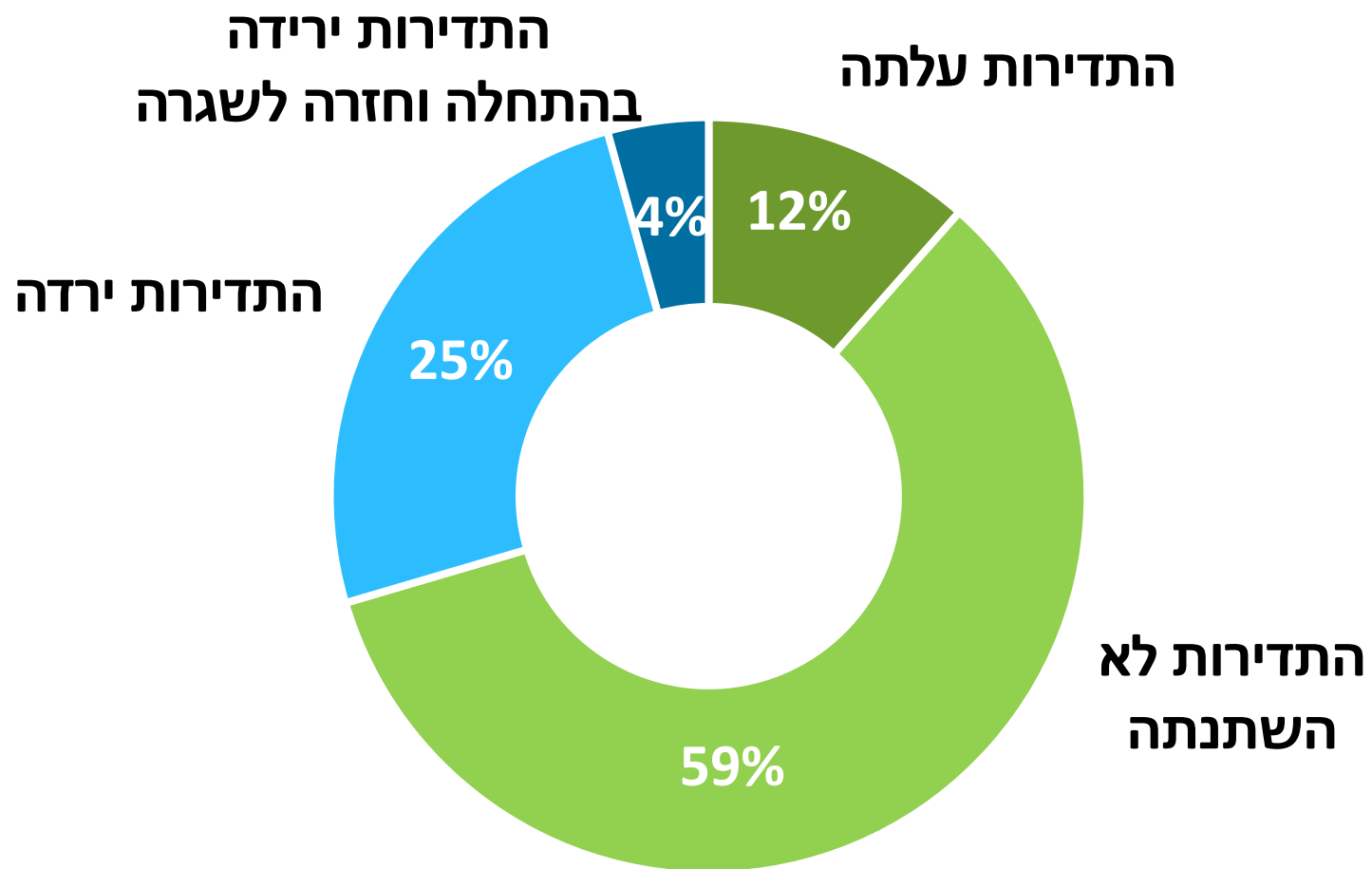

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

יותר נשים דיווחו על הירידה בתדירות: 39% לעומת 12% גברים

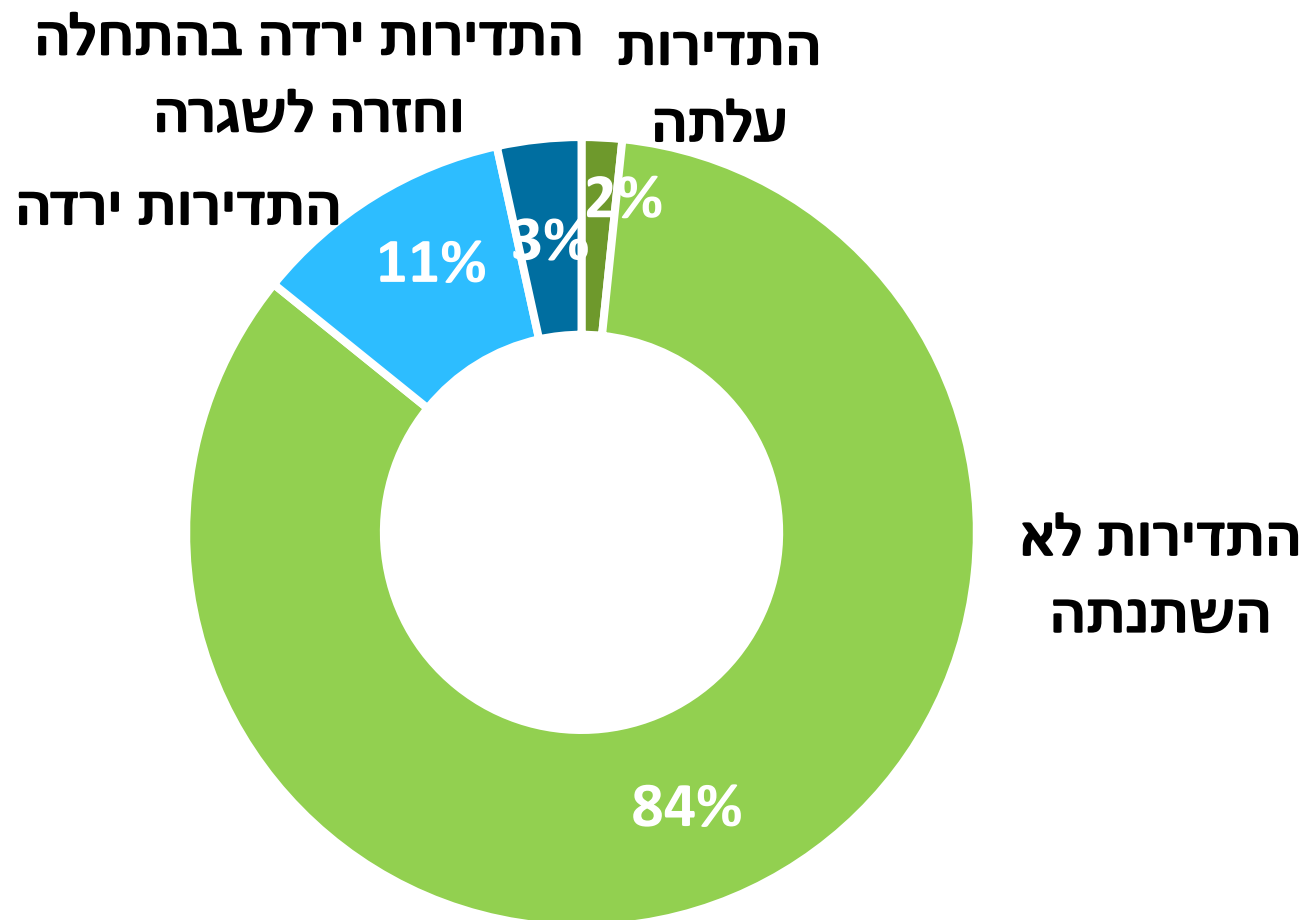

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

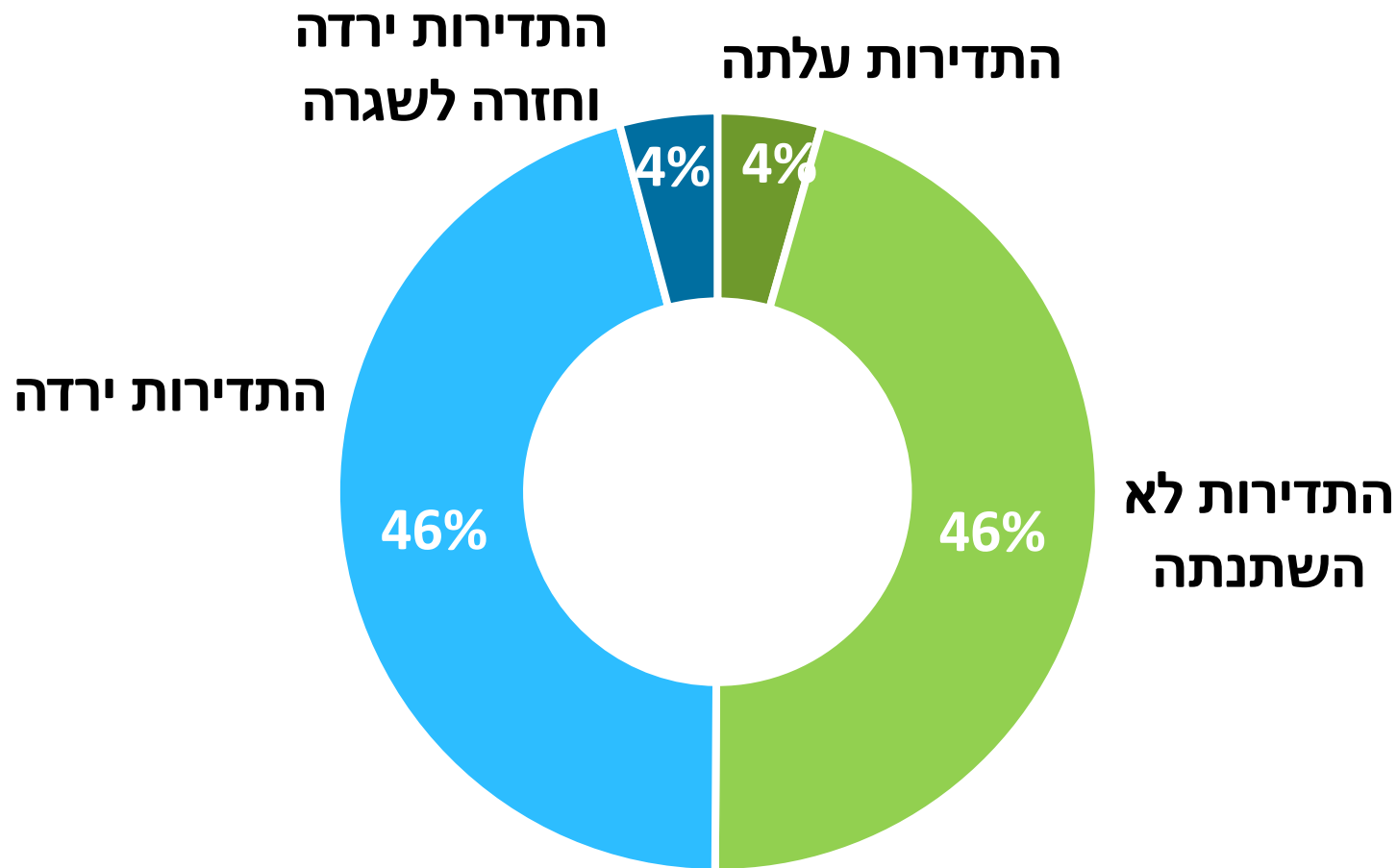

יותר בני 75+ מבני 60-74 דיווחו על ירידה בתדירות: 24% לעומת 6%

שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

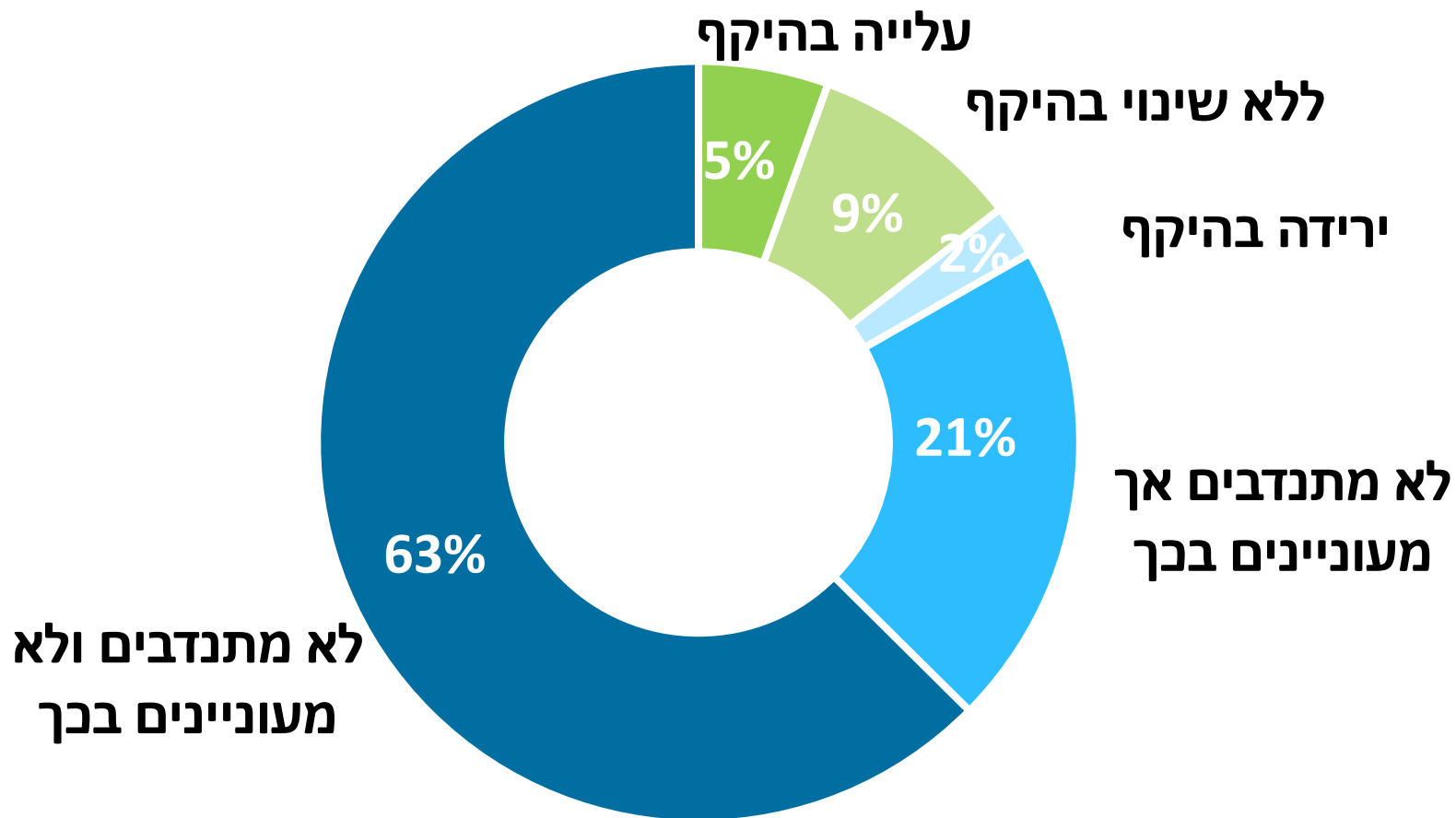

התנדבות (באחוזים)

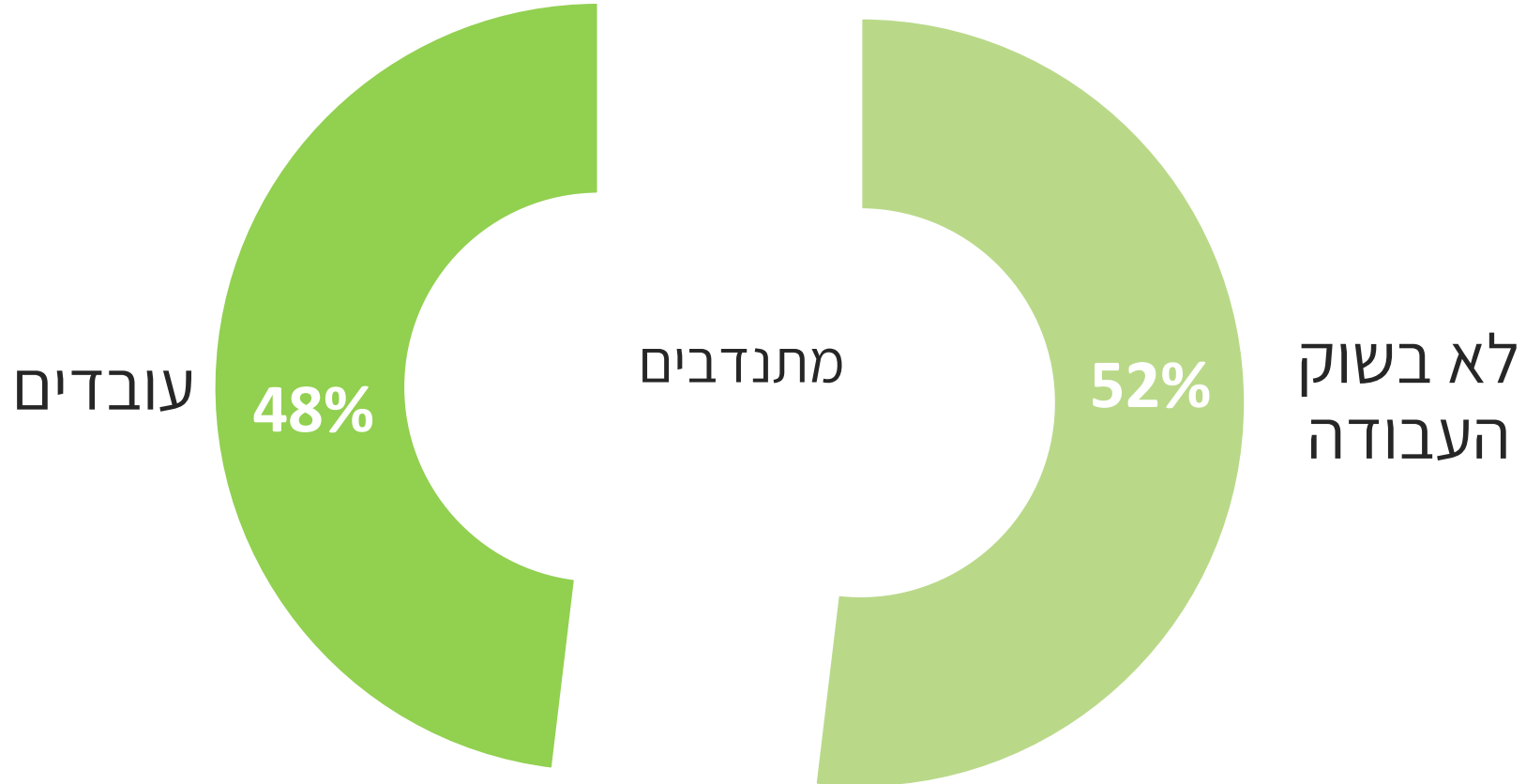
69% מבני 60+ לא מתנדבים, אך כחמישית מהם מעוניינים בכך

התנדבות (באחוזים)

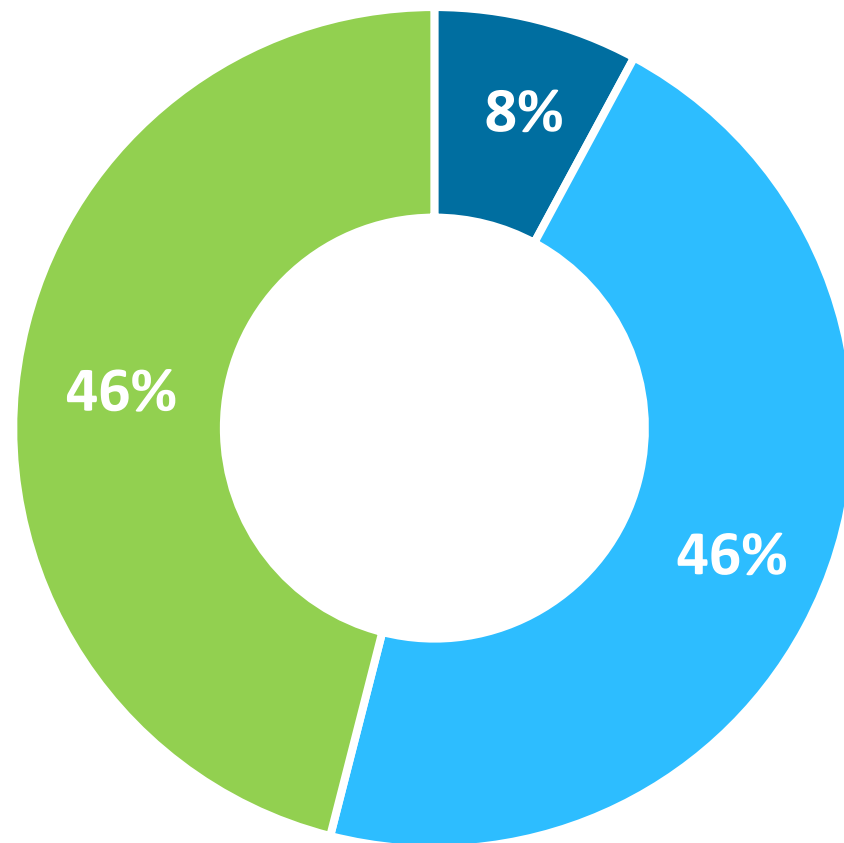
התנדבות היא לא בהכרח במקום תעסוקה^א

^א מדגם קטן

מיצוי זכויות (באחוזים)

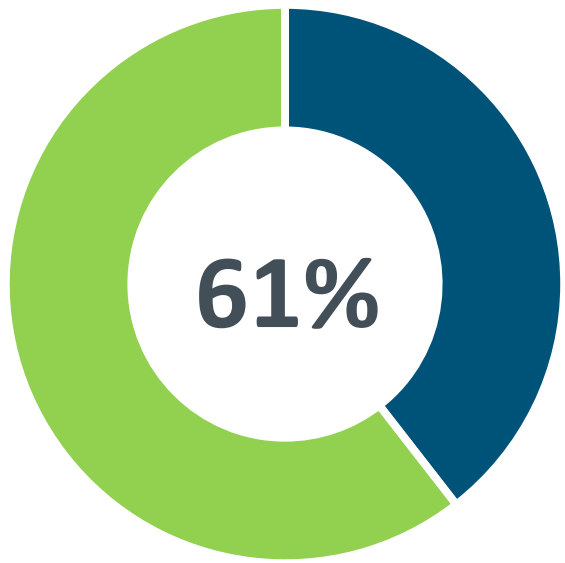
■ מתקשה
 ■ מקבל עזרה
 ■ עצמאי

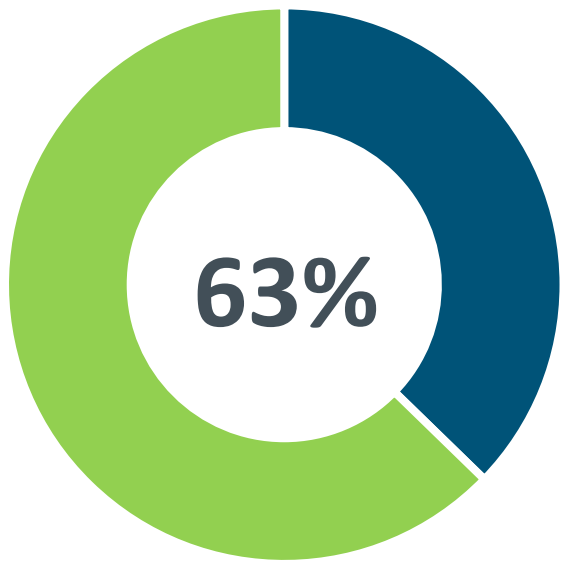
סדר יום משמעותי (באחוזים)

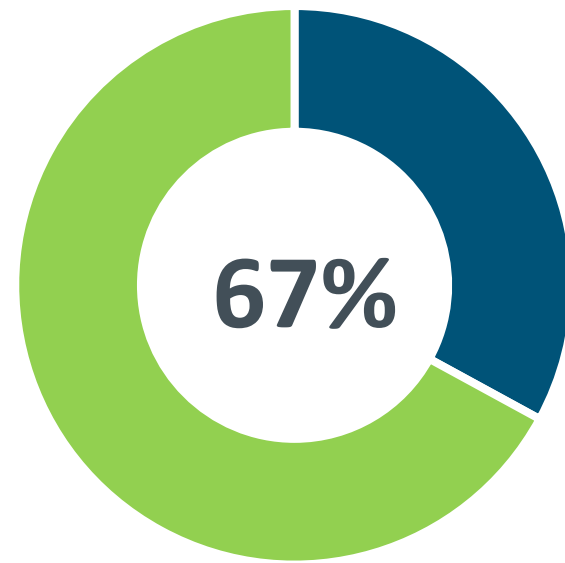
44% מבני 60+ מנהלים סדר יום משמעותי לפי שלוש הקטגוריות
 18% מבני 60+ דיווחו על רמת משמעות נמוכה בשלוש הקטגוריות

נהנים מפעילויות יום-יומיות

מרגישים יעילים ותורמים

יודעים מה יעשו במהלך היום

■ לא
 ■ כן

חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות

אורינות דיגיטלית

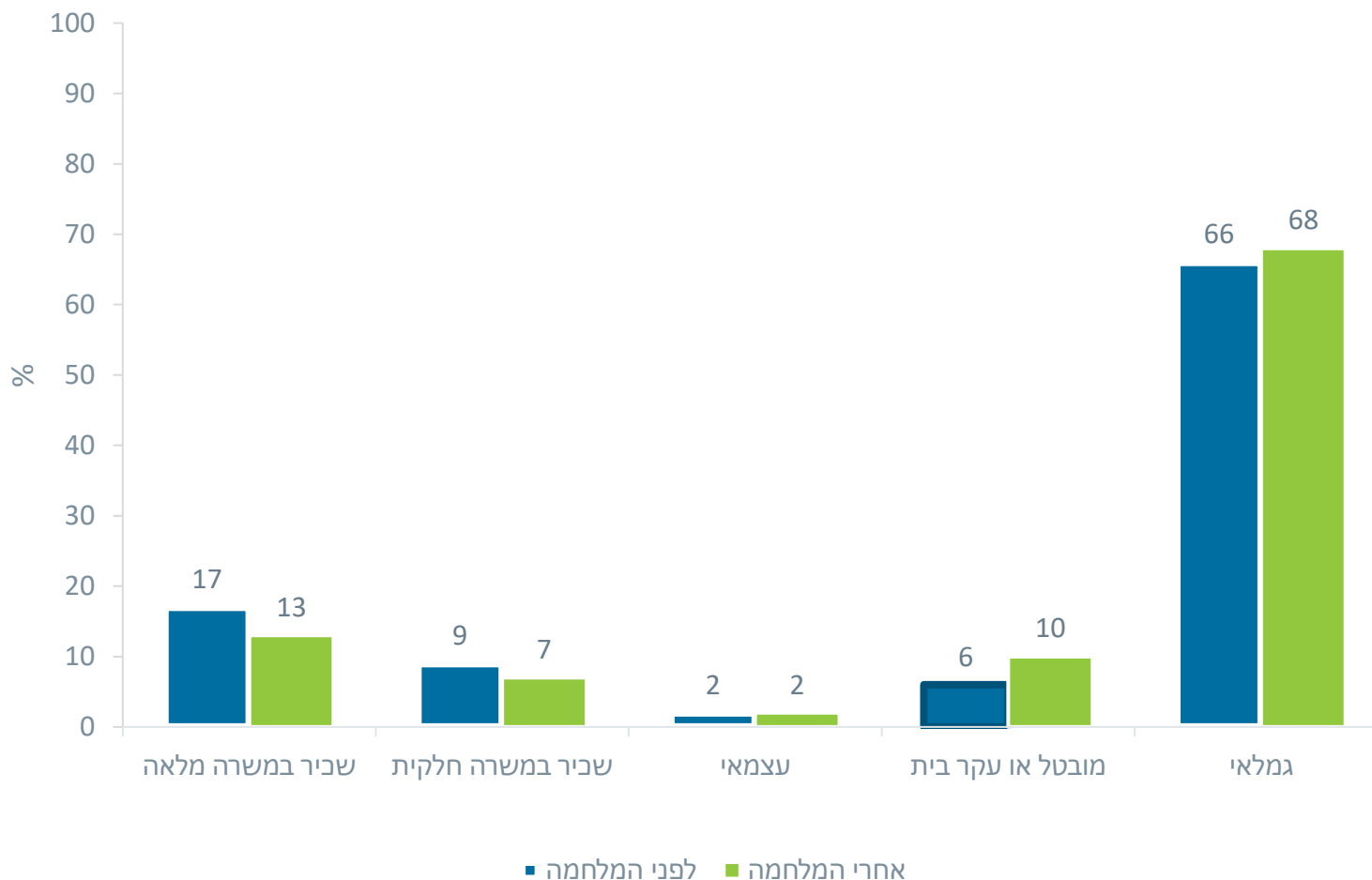
תעסוקה (באחוזים)

18% מן הלא מועסקים רוצים לחזור לשוק התעסוקה
 35% מן המועסקים דיווחו על ירידה בהיקף המשרה או על הפסקת העבודה עקב המלחמה

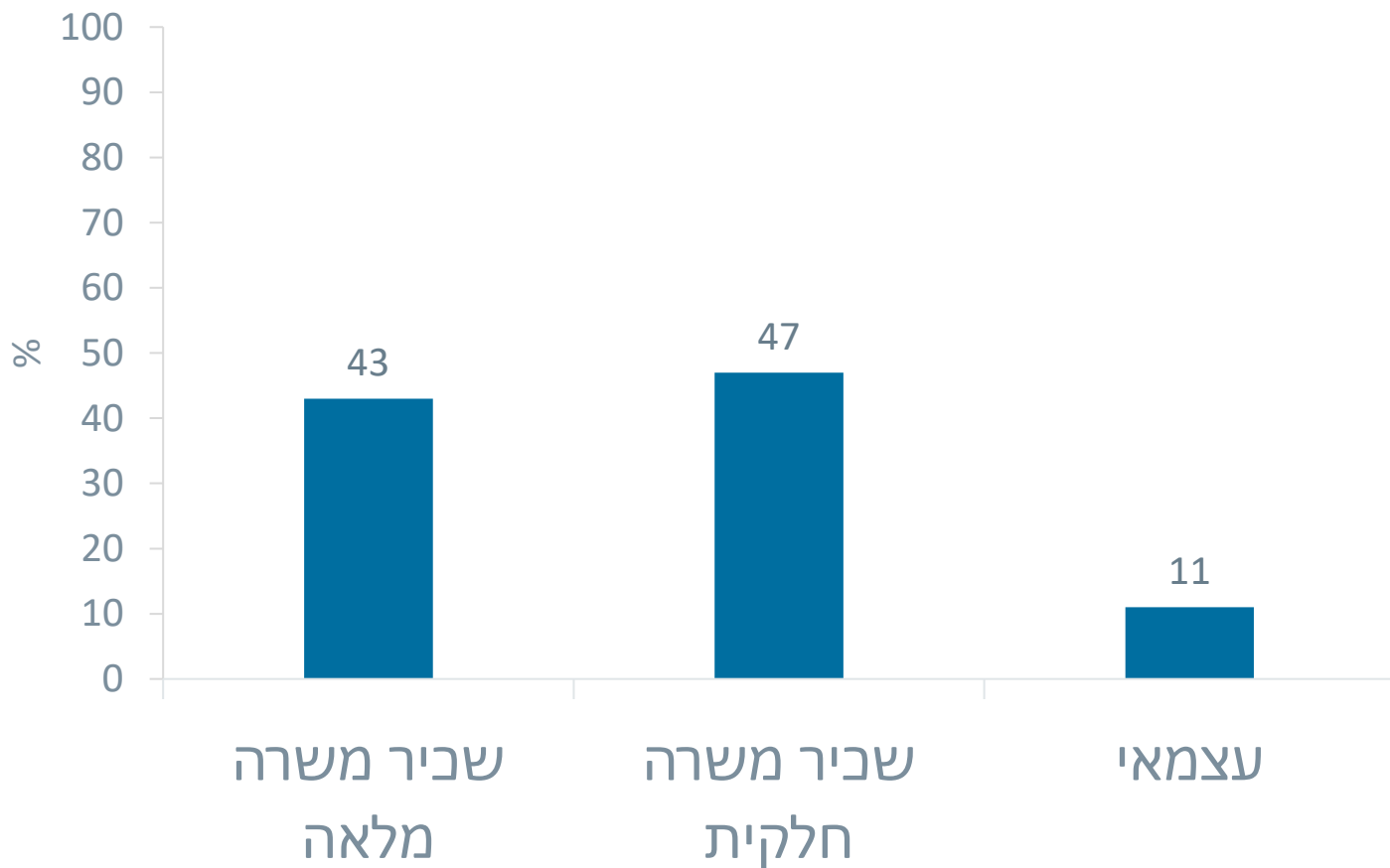
אנתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

החמרה במצב התעסוקה (באחוזים)

הנפגעים העיקריים – שכירים

ירד באחוזי משרה/
הפסיק לעבוד/
יצא לחל"ת

אוריינות דיגיטלית – פעולות בסיסיות (באחוזים)

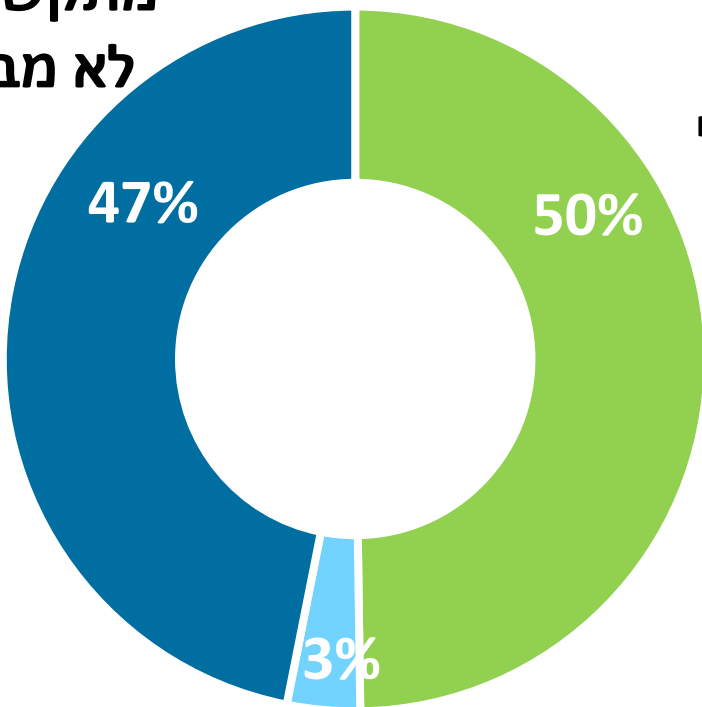

חוסן כלכלי	מצב רגשי נפשי	בריאות ותפקוד
מוכנות כלכלית	אורח חיים פעיל	אורח חיים בריא
ניהול בריאות		

אוריינות דיגיטלית

חיפוש מידע

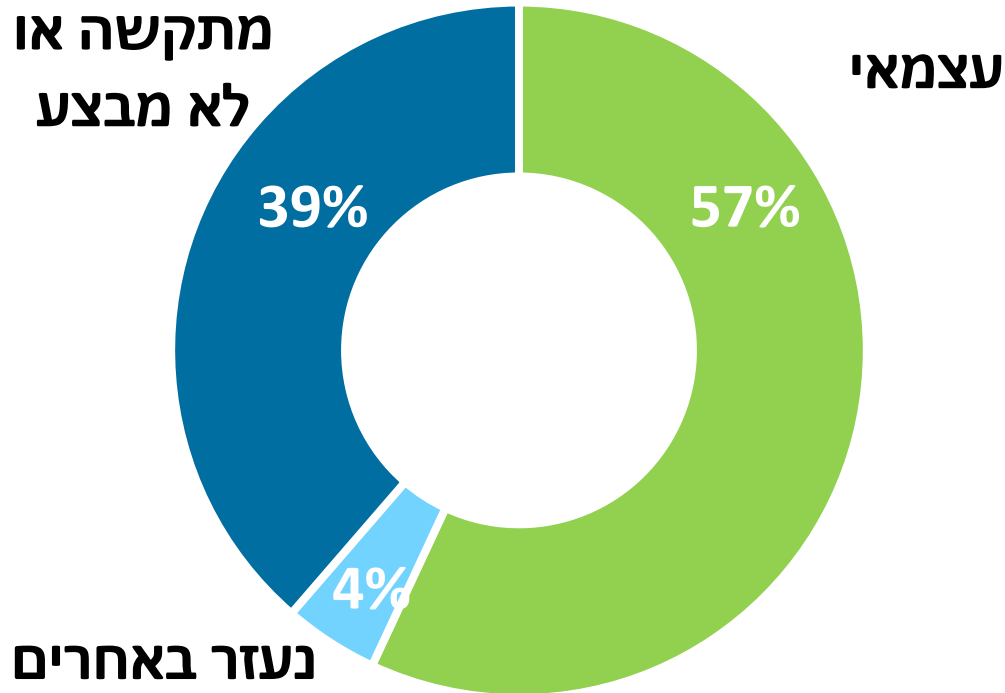
מתקשה או לא מבצע

נעזר באחרים

תקשורת עם אחרים

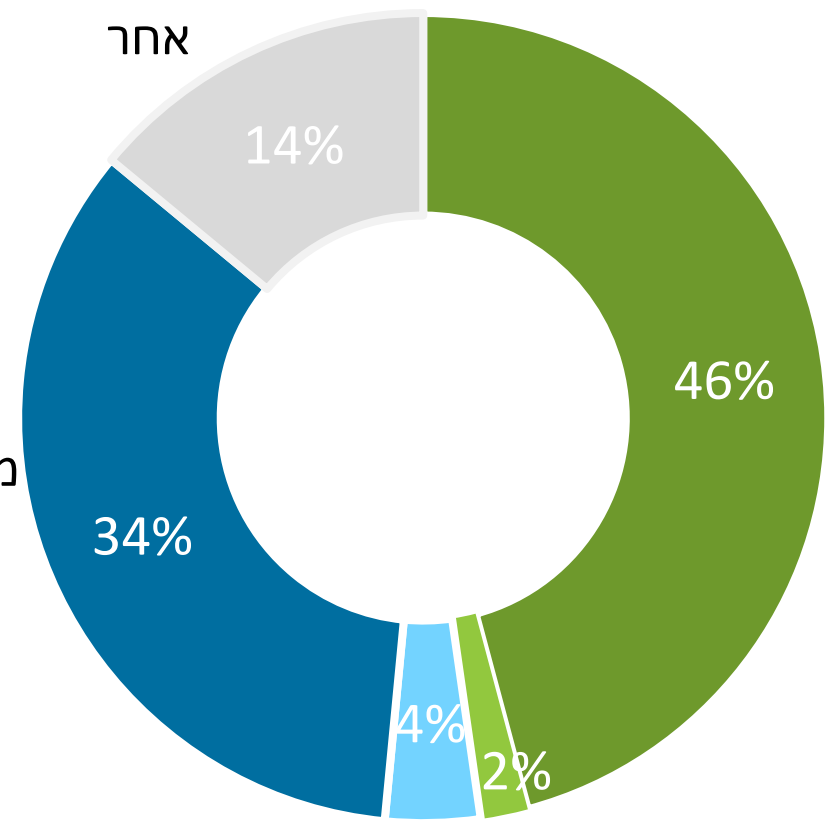
מתקשה או לא מבצע

נעזר באחרים

עצמאות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

עצמאי בשתי הפעולות

מתקשה או לא מבצע אף פעולה

נעזר בפעולה אחת ומתקשה באחרת

עצמאי בפעולה אחת ונעזר באחרת

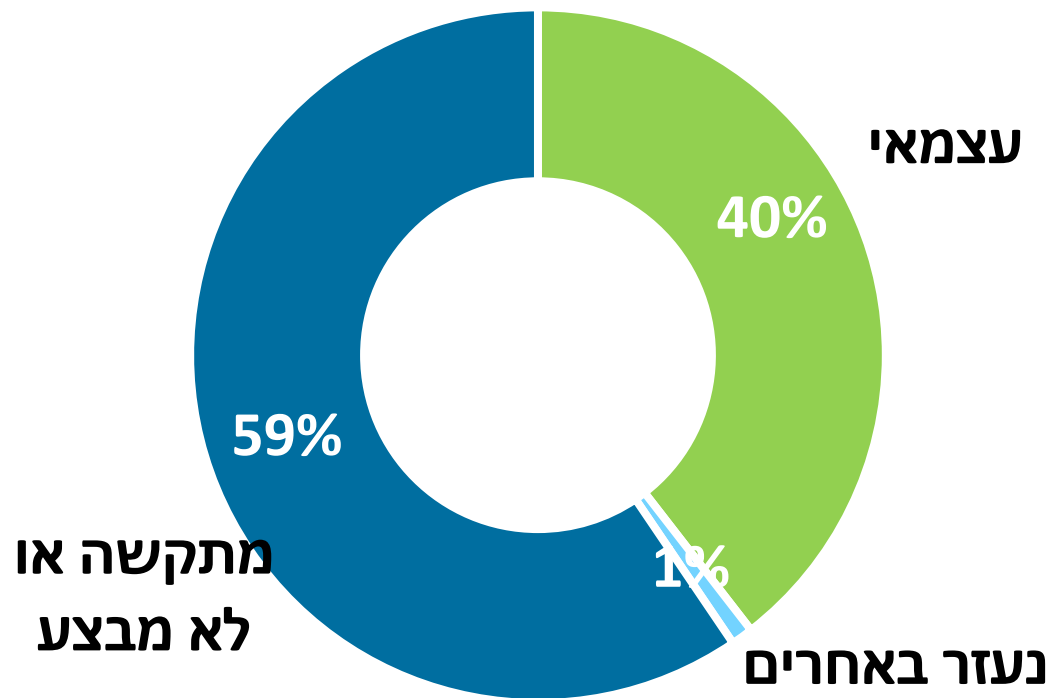

אוריינות דיגיטלית (באחוזים)

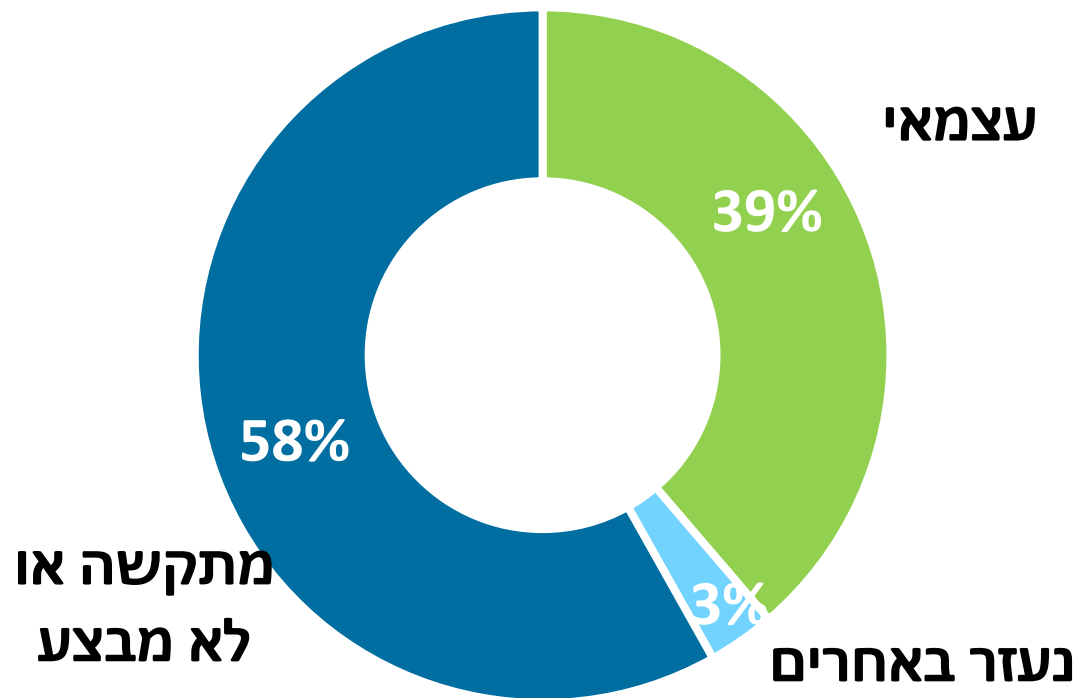

יותר מבני 60-74 עצמאיים בביצוע פעולות: 45% לעומת 25% מבני +75

ביצוע פעולות

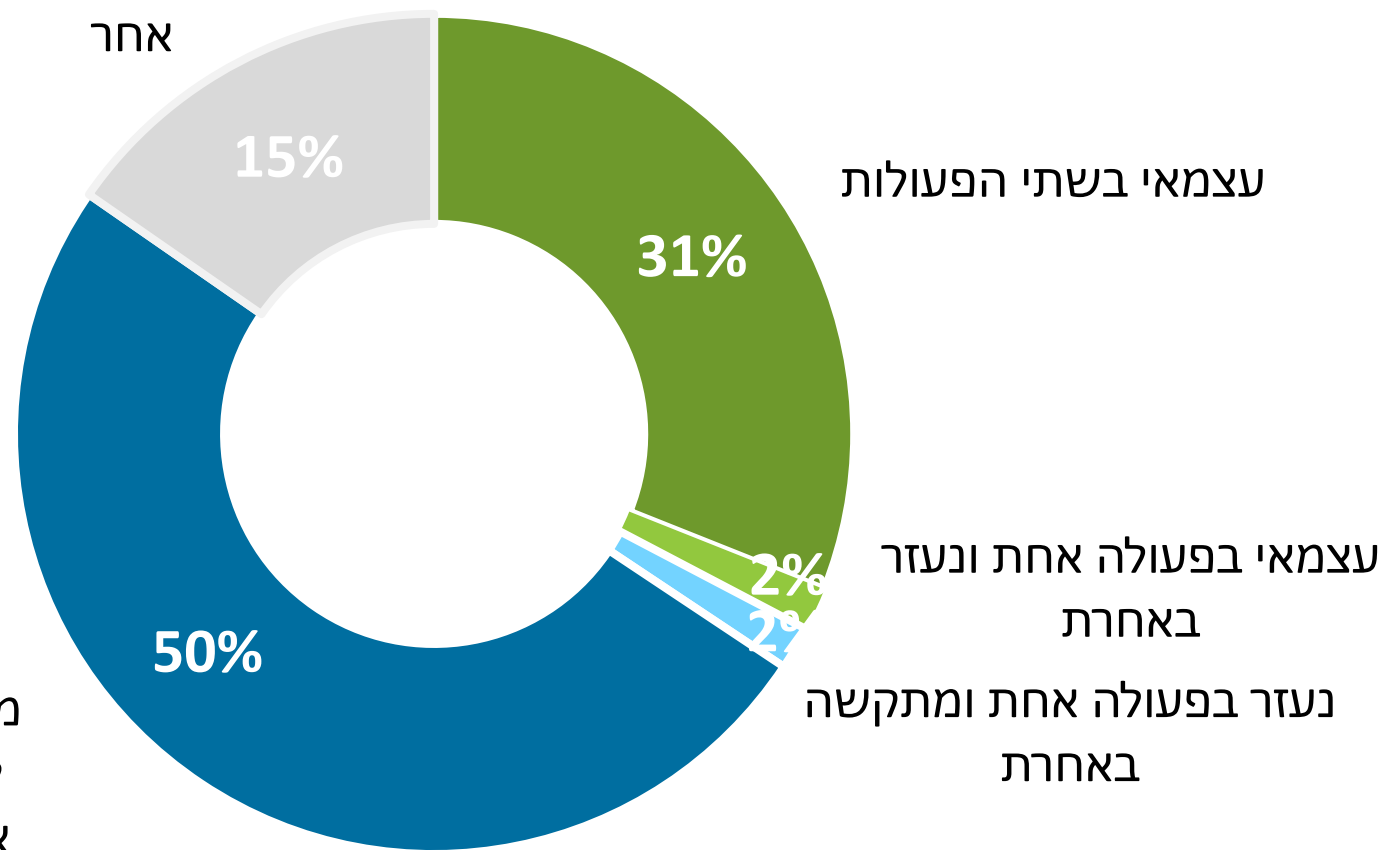
מיצוי זכויות

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

יותר בני 60-74 מבני 75+ עצמאיים בביצוע פעולות מורכבות

מתקשה או לא מבצע אף פעולה

אורינות דיגיטלית

עצמאות בפעולות דיגיטליות – בני 60+

32% מתקשים לבצע או לא מבצעים אף פעולה מארבע הפעולות הדיגיטליות

2% מתקשים או לא מבצעים שלוש פעולות דיגיטליות ונעזרים בפעולה אחת

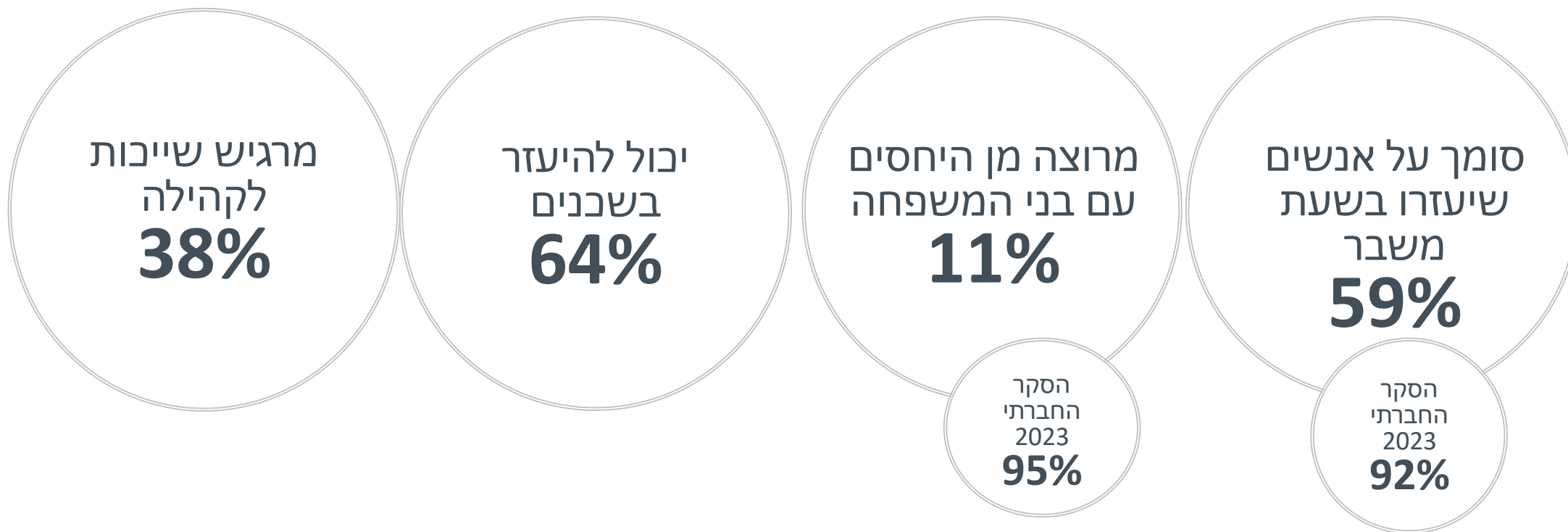
5% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע הפעולות הדיגיטליות

28% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

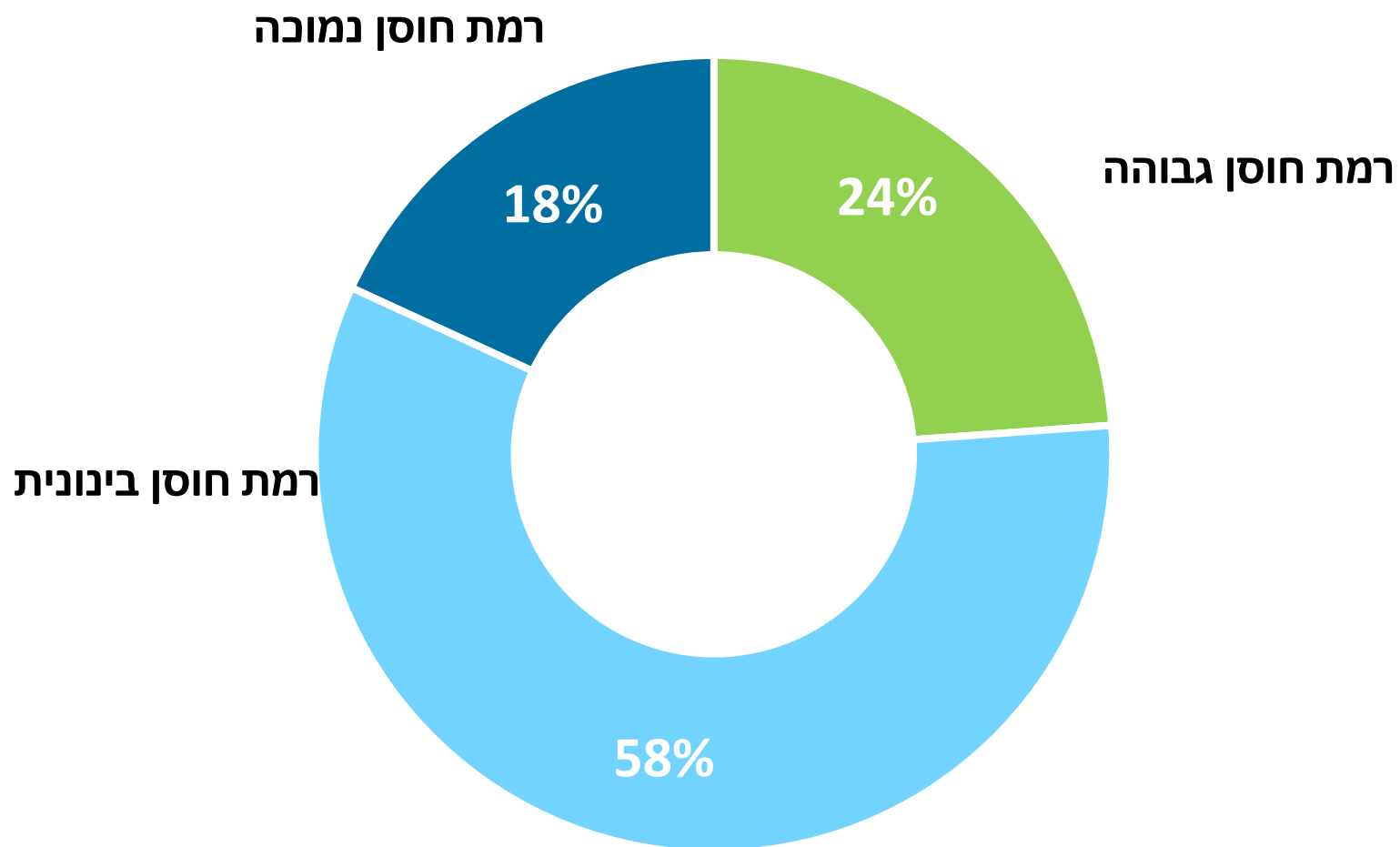

הסתמכות על הסביבה הקרובה

פחות בני 75+ ועולים סומכים על אנשים שיעזרו בשעת משבר לעומת בני 60-74 וותיקים

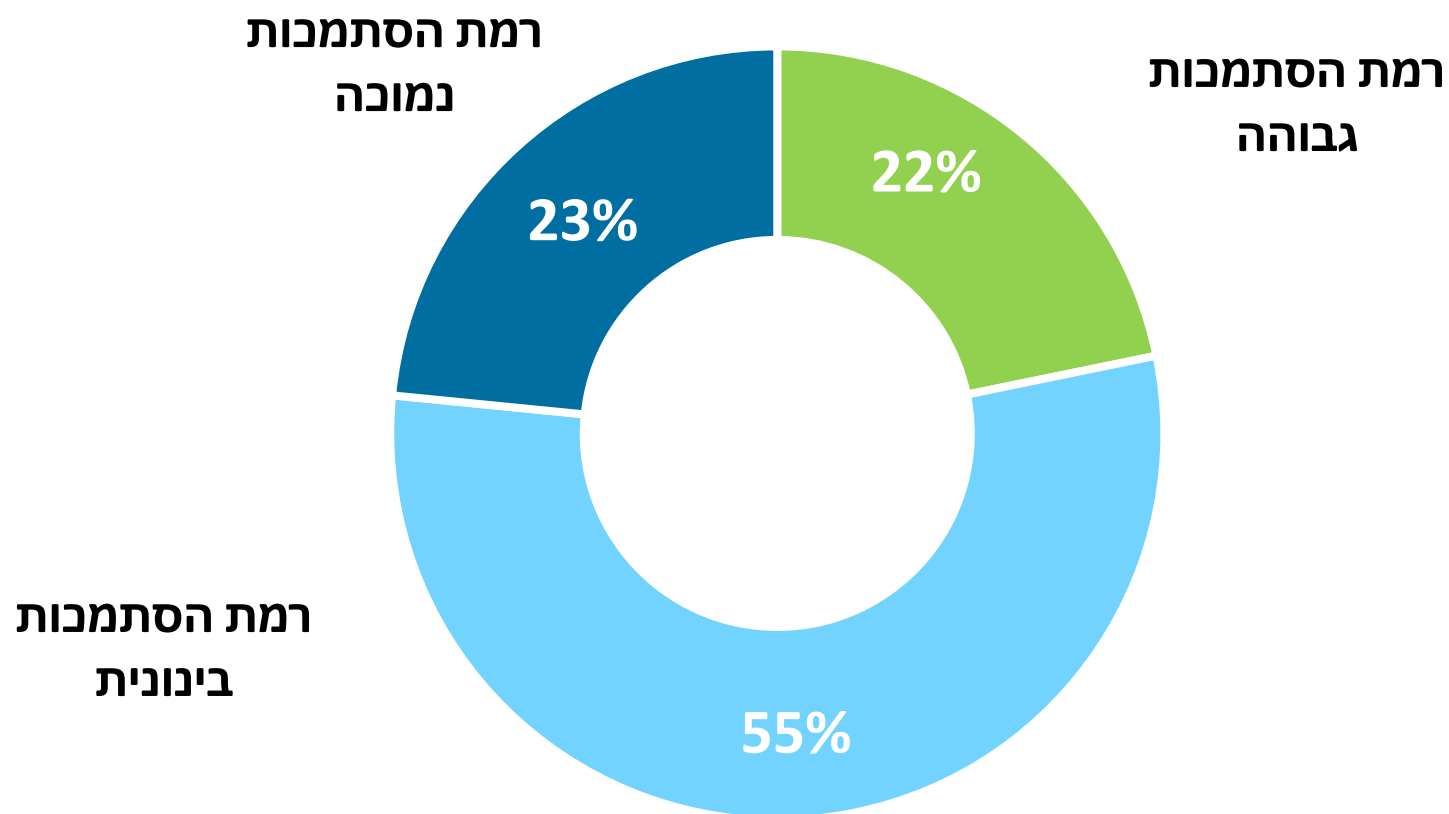
חוסן קהילתי (באחוזים)

הסתמכות על הרשות המקומית (באחוזים)

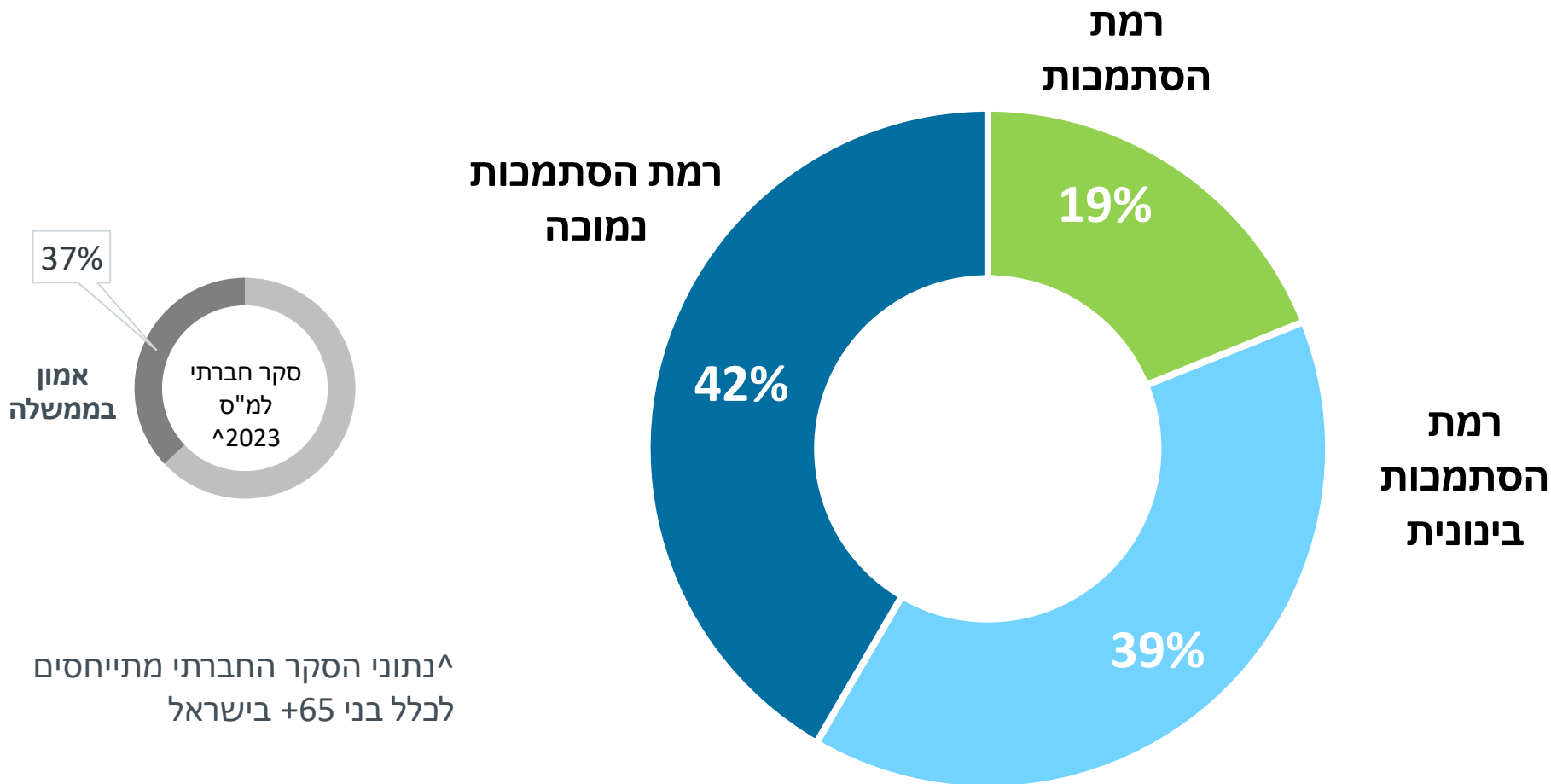
יותר בני 75+ סומכים מאוד על הרשות המקומית (רמת הסתמכות גבוהה):
34% לעומת 17% מבני 60-74

הסתמכות על הממשלה (באחוזים)

יותר ותיקים סומכים מאוד על הממשלה (רמת הסתמכות גבוהה): 23% לעומת 8% עולים

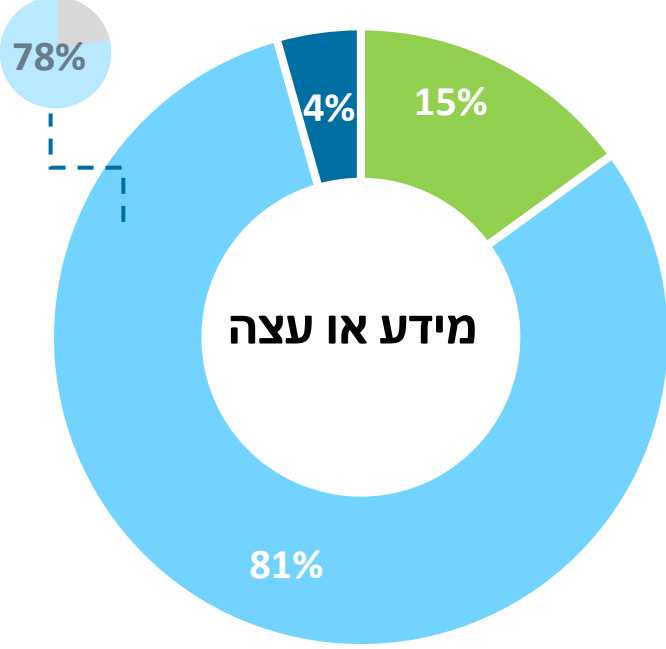

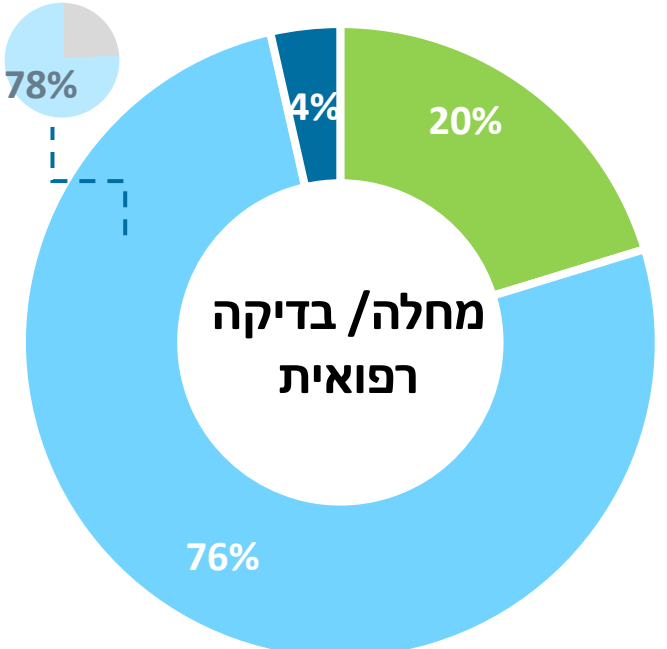
צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

46% מהזקנים לא עצמאים באף פעולה / 5% מבני +60 עצמאים בשלוש הפעולות;
המסייע העיקרי הוא בן משפחה

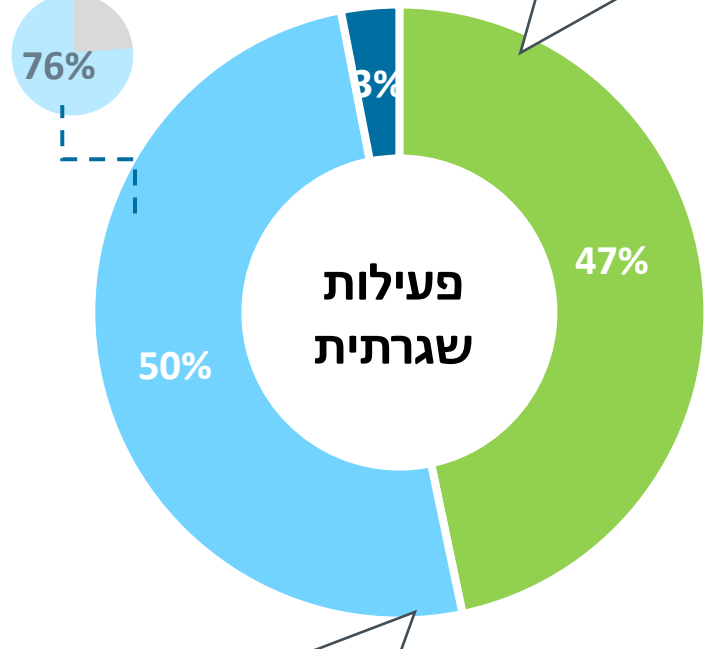
בן משפחה

בן משפחה

בן משפחה

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

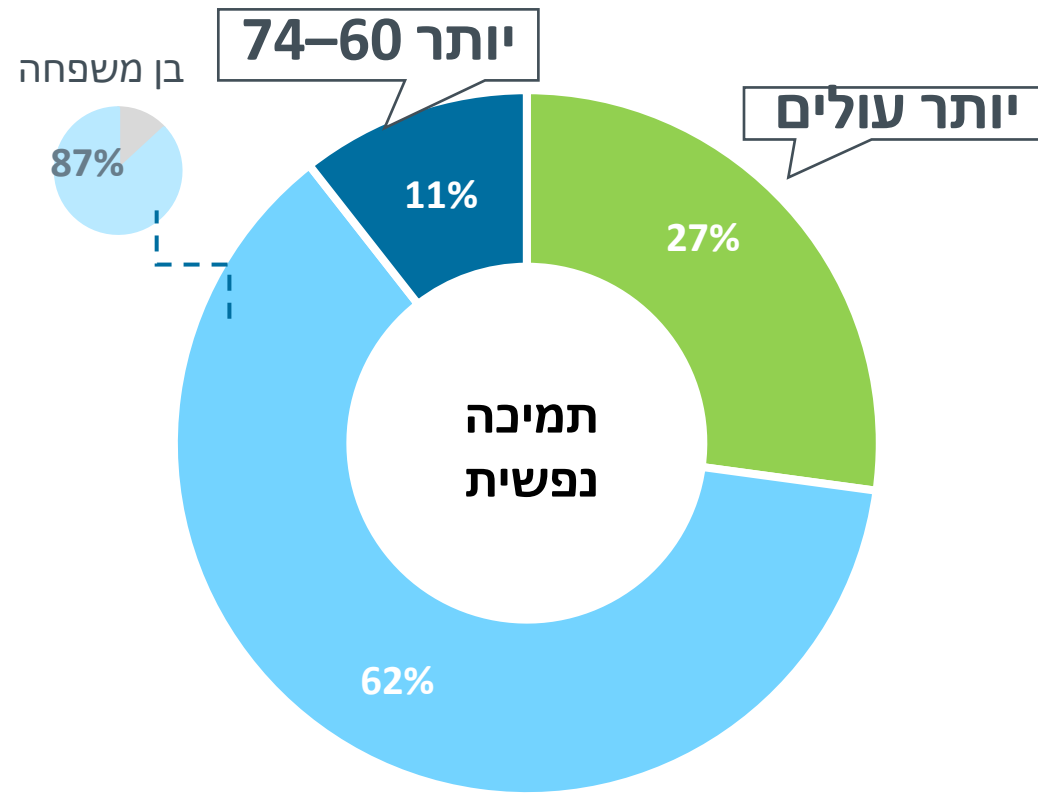
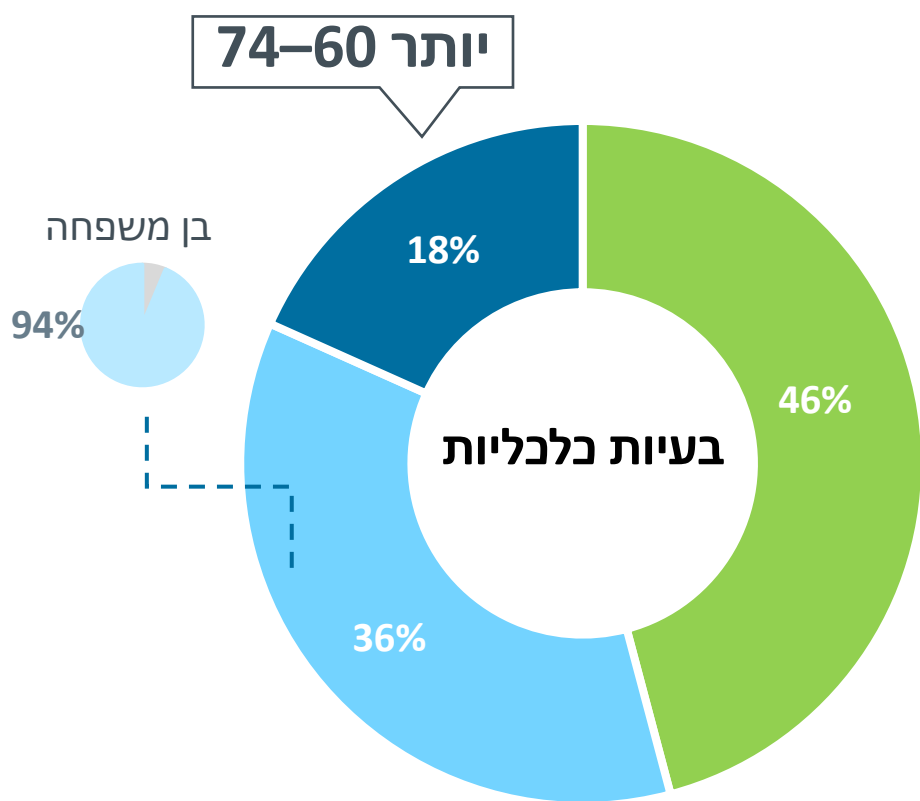
יותר ותיקים, גברים ובני 60-74

יותר עולים, נשים ובני +75

צורך בתמיכה (באחוזים)

כמחצית מבני 60+ אינם עצמאיים בהתמודדות עם קשיים כלכליים
כשליש אינם מתמודדים עצמאית עם קשיים נפשיים
המסייע העיקרי הוא בן משפחה

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

בני משפחה

סיוע רגשי, 87%

סיוע כלכלי,
94%

סיוע במידע או
עצה, 78%

עזרה פיזית,
כשחולה,
78%

עזרה פיזית,
שגרתית,
76%

במי אתה נעזר?

אין לי צורך

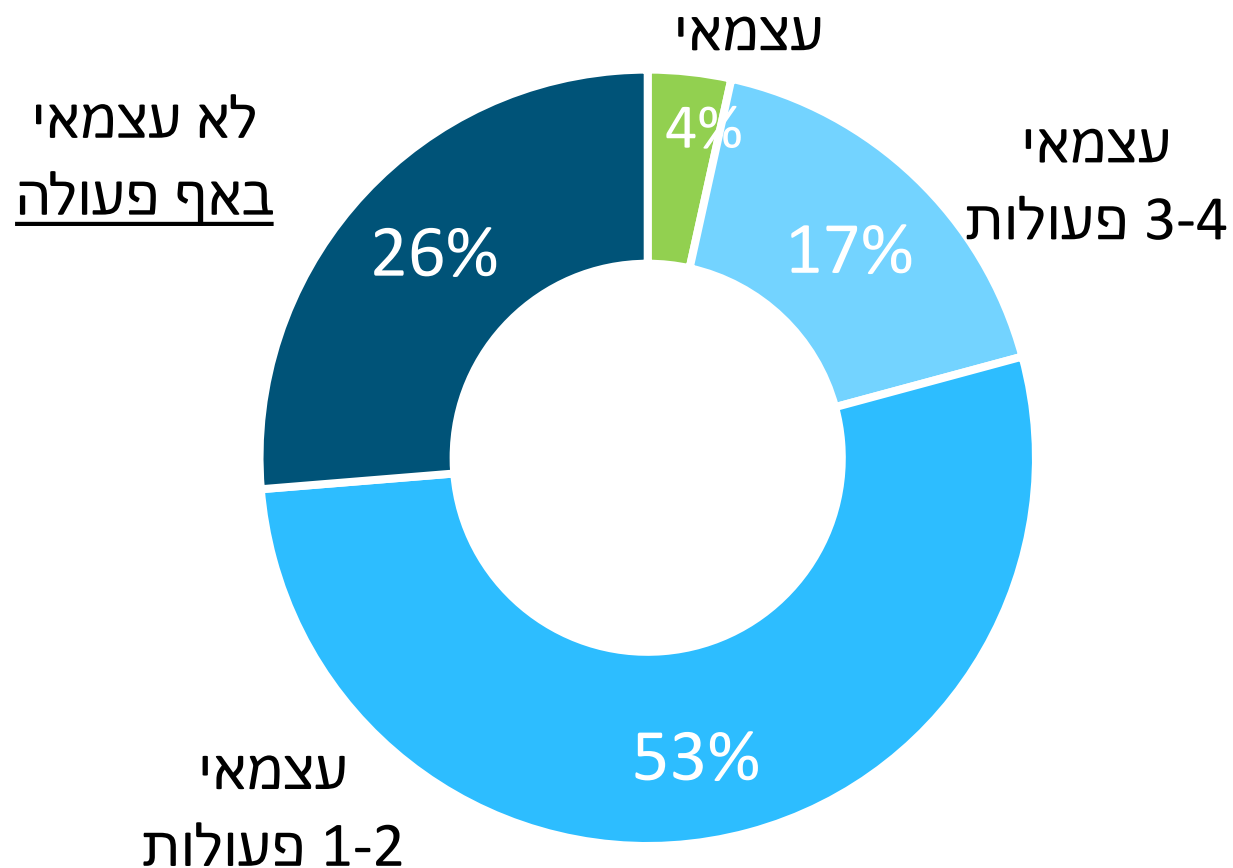
מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

26% תלויים לחלוטין (בכל תחומי הסיוע) ברשת התמיכה שלהם

תמונת מצב זקנים – מדדי פרט

מצב כלכלי

67% מצליחים לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

4% עם חוסן אישי גבוה
55% חשים בדידות
57% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

46% מצב בריאות טוב
18% ברמת דיכאון גבוהה
44% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי
"על"

מוכנות כלכלית

22% מועסקים

אורח חיים פעיל

16% מתנדבים
46% ממצים זכויות
באופן עצמאי
44% מנהלים
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

56% יוצאים מן הבית
כמעט/כל יום
54% מבצעים
פעילות גופנית
כ-54% חווים תחושות
לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

30% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים
מנבאים

אוריינות דיגיטלית | 46% עצמאיים בא"ד בסיסית | 31% עצמאיים בא"ד מתקדמת

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע – כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים – השפעת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

61% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

36% אין מרחב מוגן
34% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

50% החמרה במצב בריאות
28% החמרה בתפקוד יום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

35% דיווחו על החמרה
במצב תעסוקה
18% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

25% ביצעו פחות פנאי יחידני
11% ביקרו פחות במסגרות
46% פגשו פחות משפחה וחברים
21% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

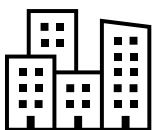
52% יצאו פחות מן הבית
29% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

30% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

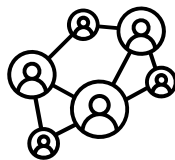
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

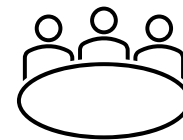

22% סומכים על הרשות המקומית
19% סומכים על הממשלה

קהילה

62% תחושת שייכות לקהילה
24% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

89% מרוצה מן היחסים עם המשפחה
36% יכול להיעזר בשכנים
41% סומך על אנשים שיעזרו בשעת משבר

מדדי אמן

צורך בתמיכה

26% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות) ברשת התמיכה שלהם
גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה
כ-17% עצמאיים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

62% פונים לסיוע בתמיכה רגשית (11% אין למי לפנות)
36% פונים לסיוע בבעיות כלכליות (18% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

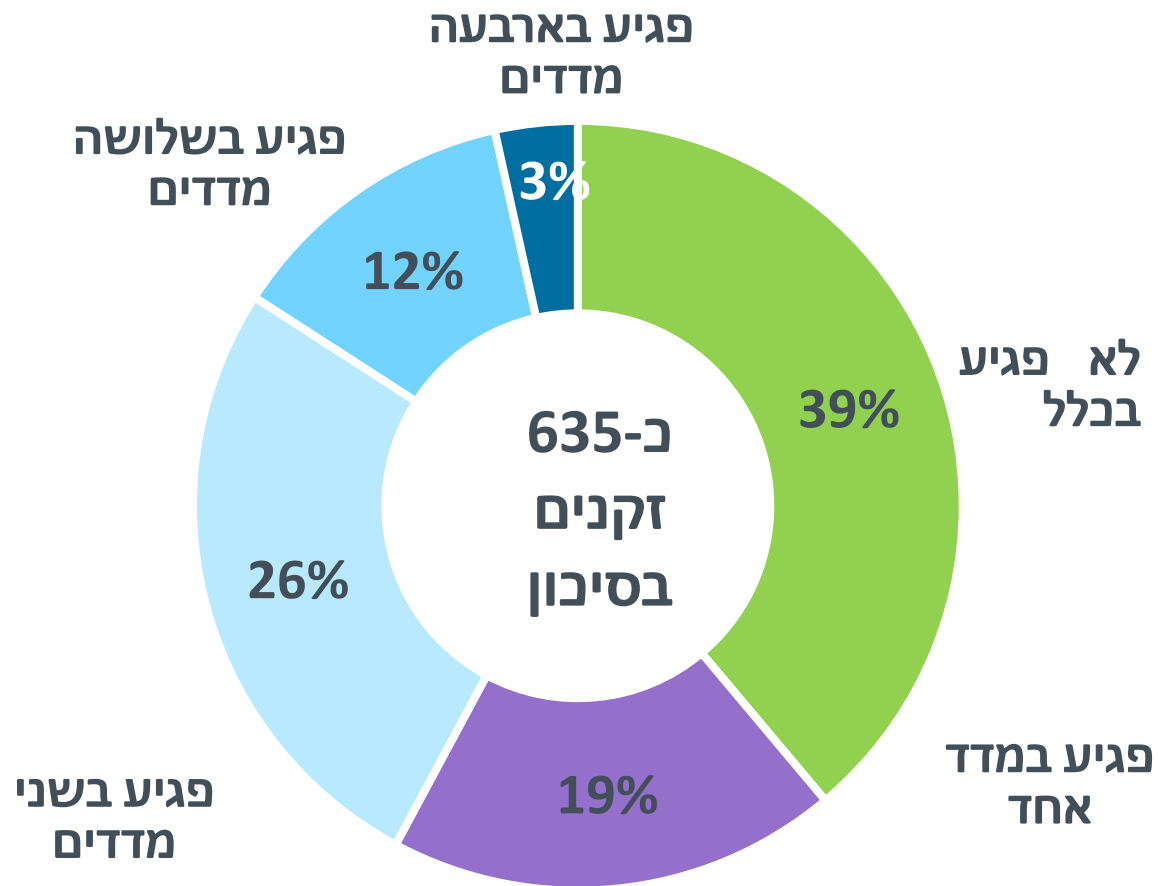
50% פונים לסיוע בפעולות שגרה (3% אין למי לפנות)
76% פונים לסיוע בעת מחלה או בדיקה רפואית (4% אין למי לפנות)
81% פונים לסיוע במידע או עצה (4% אין למי לפנות)

צורך בסיוע

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

פחות מרבע מן הזקנים לא פגיעים בכלל
בני +75 ונשים פגיעים יותר

- ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:
- מצב בריאות סובייקטיבי
 - קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
 - דיכאון (PHQ2)
 - ביצוע פעולות שגרה

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים |

הג'וינט

גורמים מנבאים קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה לפגיעות (בכל מדד)
בני 75+	↑
בדידות	↑
מתקשה לכסות הוצאות	↑
נפגע במלחמה	↑
חוסן אישי	↓

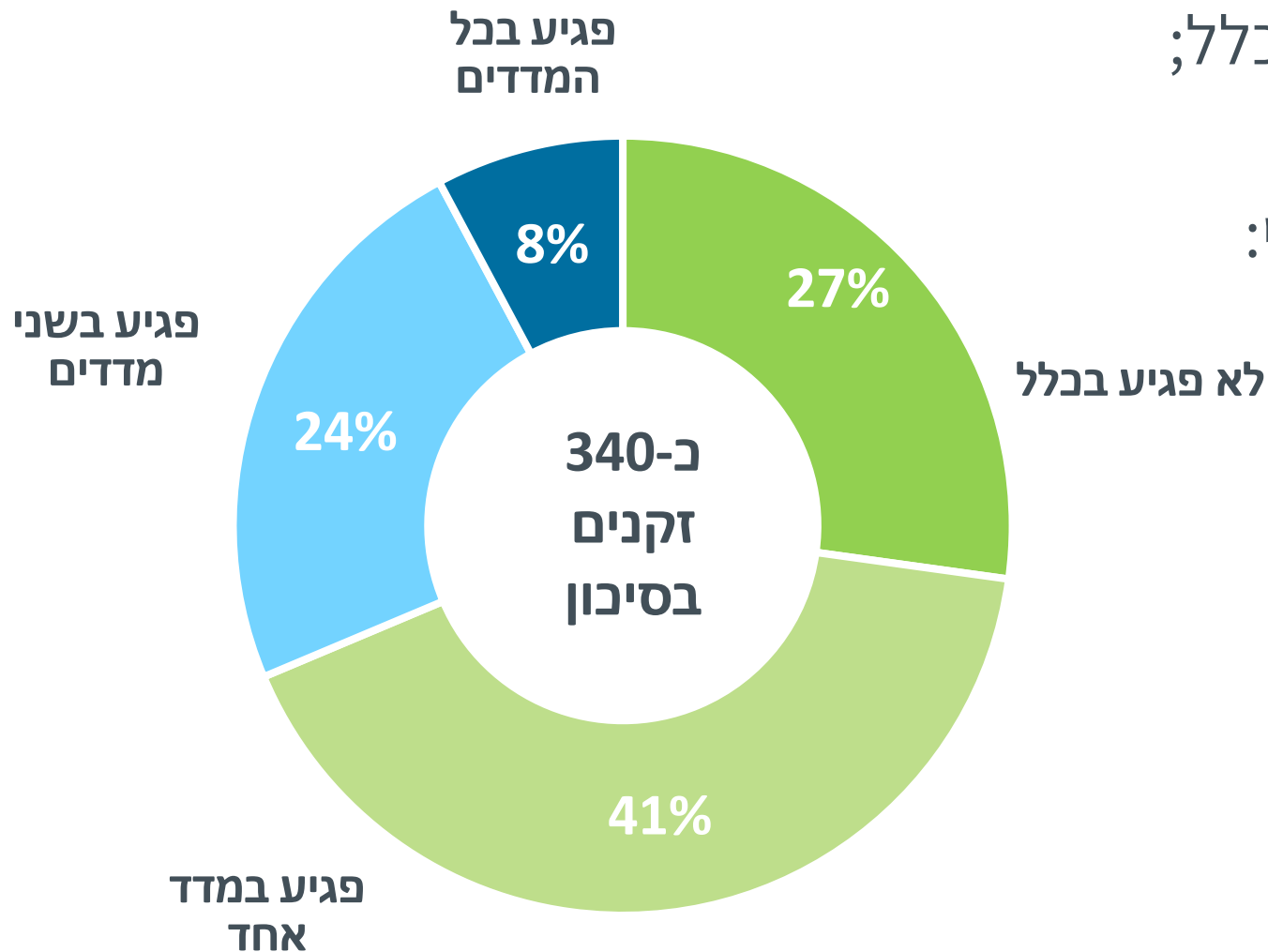
קבוצת סיכון – מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

כרבע מן הזקנים אינם פגיעים כלל; נשים פגיעות יותר מגברים

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

גורמים מנבאים – סיכון במצב חברתי-רגשי

קורלציה לבדידות	גורמים מנבאים
↑	נפגע קל במלחמה
↑	אלמנים, רווקים/גרושים לעומת נשואים
↑	תעסוקה לפני פרוץ המלחמה
↑	דיכאון
↑	מוגבל

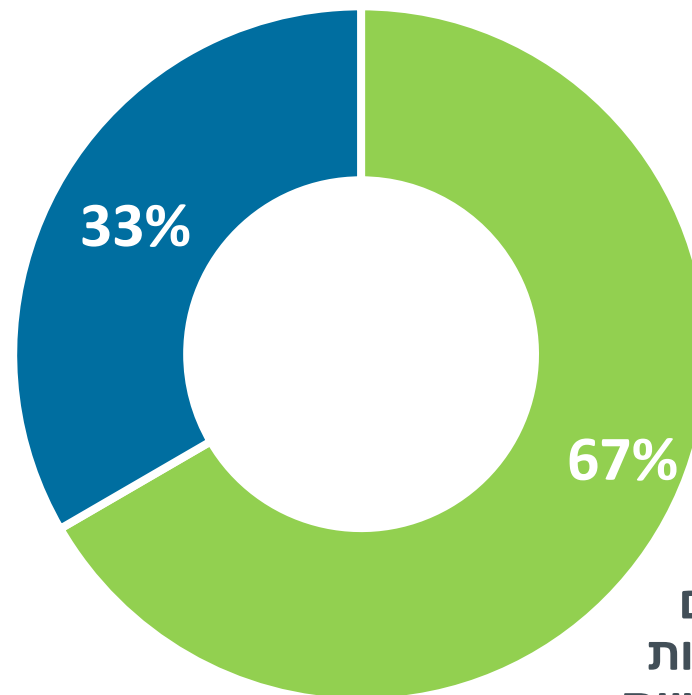

קבוצת סיכון – מצב כלכלי (באחוזים)

כ-1,400 זקנים אינם מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

לא עומדים בהוצאות החודשיות

עומדים בהוצאות החודשיות

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון מצב כלכלי

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה למצב כלכלי
IADL	↑
רווקים/גרושים לעומת נשואים	↑
דיכאון	↑

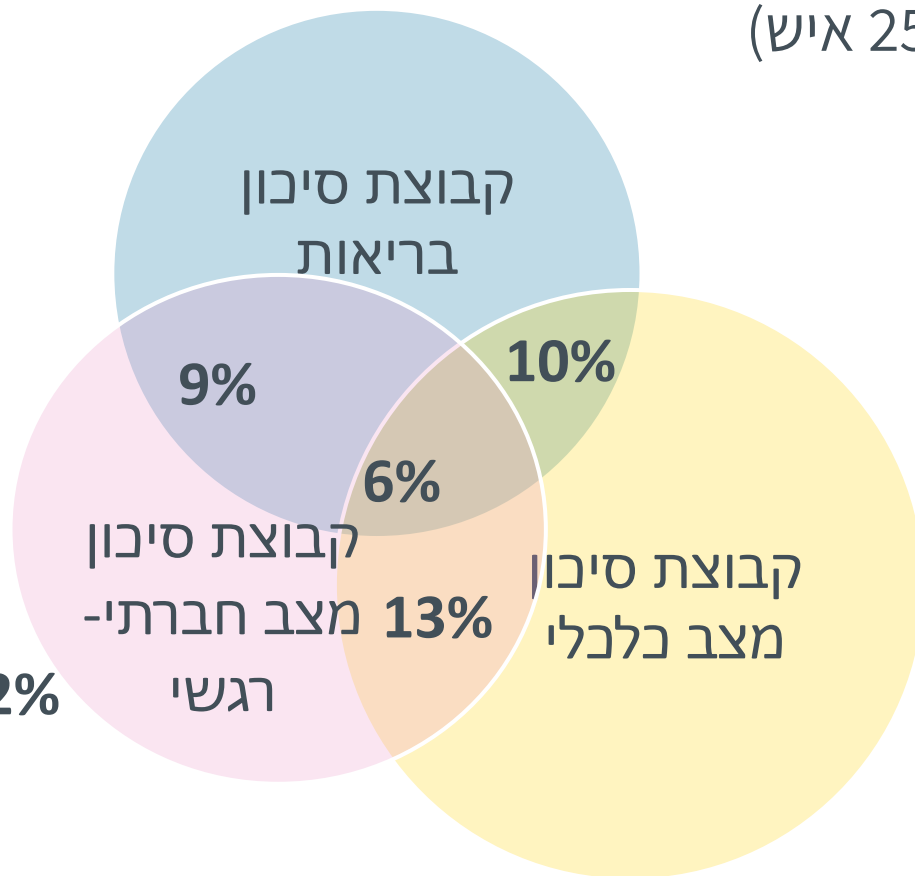

קבוצות סיכון – סיכום

15% (כ-635 זקנים)

זקנים בשתי קבוצות סיכון – 44% (כ-1,900 איש)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 6% (כ-250 איש)
 זקנים "חזקים" – 47% (כ-2,000 איש)

32% (כ-340 זקנים)

33% (כ-1,400 זקנים)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

47% מן הזקנים אינם פגיעים באף קטגוריה (כ-2,000 זקנים)

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה
נפגע במלחמה	↓
אלמנים/רווקים/גרושים לעומת נשואים	↓

תובנות והמלצות: אופקים

- **58% נפגעו** בעקבות המלחמה (כ-2,500 זקנים)
- **1 מכל 2** זקנים נמצא **במצב סיכון** (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- 44% זקנים בלפחות שני מצבי סיכון (מתוכם 250 בשלושה מצבי סיכון)
- מי **שיותר פגיע** – סיכוי גבוה **יותר להחמרה** (לרוב נשים ובני 75+)
- מדדים מנבאים מובילים – **אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות**
- **בני משפחה הם גורם הסיוע המרכזי** (וכמעט בלעדי)
- **26% תלויים לחלוטין** ברשת התמיכה שלהם
- **ל-59% מהזקנים אין על מי לסמוך בעת משבר ו-55% מדווחים על תחושת בדידות**
- יש הרבה זקנים "חזקים" (47%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה, **תעסוקה או התנדבות**)
- **לחפש "מתחת לפנס" (קבוצות בסיכון מוכרות)** – בדגש על אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי **מיצוי זכויות וסיוע רגשי**
- **השקעה בבני משפחה** – כגורם מטפל ו\או מתווך
- **לחזק/לפתח גורמים נוספים** ברשת התמיכה של הזקן, **והנגשה של שירותים**

ברמת
הזקן

ברמת
הרשות